

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910.

Andra Kammaren.

Nr 51.

Fredagen den 20 Maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt behandling bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, dels ock i ämnet väckta motioner, och skulle den afbrutna öfverläggningen angående *punkten 11:o* nu åter upptagas.

Herr talmannen tillkännagaf emellertid, att den talare, som anmält sig för yttrandes afgifvande, återtagit sin berörda anmälan, och som ingen annan begärde ordet, förklarades öfverläggningen vara avslutad. Sedan herr talmannen förmält sig vilja framställa propositioner beträffande de särskilda momenten hvart för sig, gaf herr talmannen i enlighet härmed till en början propositioner på dels bifall till utskottets hemställan i *mom. a)* dels ock bifall till hvad herr Eriksson i Grängesberg under öfverläggningen yrkat beträffande nämnda moment; och fann herr talmannen den förstberörda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och antagen denna voteringsproposition:

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i *punkten 11:o)* *mom. a)* af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit hvad herr Eriksson i Grängesberg under öfverläggningen yrkat beträffande nämnda moment.

Omröstningen utvisade 85 ja och 72 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

På härefter af herr talmannen framställda propositioner biföll kammaren hvad utskottet i *mom. b)* och *c)* hemställt.

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

Beträffande *mom. d)* framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag å samma hemställan och bifall i stället till det af herr Eriksson i Grängesberg under öfverläggningen framställda yrkandet, i hvad det afsåge förevarande moment; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 11:o) *mom. d)* af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och bifallit det af herr Eriksson i Grängesberg under öfverläggningen framställda yrkandet, för så vidt det afser nämnda moment.

Omröstningen utföll med 77 ja mot 91 nej, vid hvilken utgång kammaren bifallit det af herr Eriksson i Grängesberg framställda yrkandet i denna del.

Slutligen gaf herr talmannen i fråga om *mom. e)* propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels bifall till herr Erikssons i Grängesberg yrkande i hithörande del. Herr talmannen fann därvid den förutnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Jämväl nu begärdes emellertid votering, hvarför följande voteringsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 11:o) *mom. e)* af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Eriksson i Grängesberg under öfverläggningen framställda yrkandet, för så vidt det afser ifrågavarande moment.

Omröstningen utvisade 101 ja och 75 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 12:o) — 14:o)

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *punkten 15:o*), angående tull å frukter och bär yttrade

Ang. förordning med tullåsa för inkommande varor.
(Ports.)

Herr Wavrinsky: Herr talman! Vid det förhållande, att den fara, som hotat oss fruktvänner och nationen genom den framställning om väsentlig höjning å flera tullsats för frukt, hvilken Kungl. Maj:t vid denna punkt gjort, nu blifvit genom utskottets betänkande afvärd, få vi motionärer nöja oss med det beslut, som nu kommer att fattas. Jag kommer således icke att yrka bifall till vår motion om nedsättning i vissa tullsats. Däremot ber jag att vid detta tillfälle få säga några ord med hänsyn till motionens innebörd.

Det torde vara förhållandet, att de flesta människor inbilla sig, att frukt är en lyxvara. Men det är den icke. Vetenskapen är sedan länge på det klara med dessa frukters betydelse i flera hänseenden, först och främst däri, att frukten är ett värdefullt näringsmedel, men äfven i det hänseendet, att den för hälsan är af ofantlig vikt. Frukten renar blodet och hjälper till att afföra de affallsprodukter, som ständigt alstras i kroppen, och bibringar därigenom kroppen en energi, som genom intet annat näringsmedel kan vinnas. Den är dessutom af särskildt värde vid sjukdomstillstånd. Läkarna ha för längesedan insett, hvilket värde frukten har vid sjukdomsfall, särskildt därför att frukten är lättmålt och smaklig och därför gärna njutes af de sjuka. Men i ett hänseende är frukten af aldeles särskild betydelse för oss nykterhetsvänner. Det är nämligen så, att frukter bidraga till att häfva benägenheten för alkoholhaltiga drycker, och det är i synnerhet sura och syrliga frukter, som motverka begäret efter spritdrycker, kaffe och andra retmedel. Ätminstone förklara auktoriteterna på detta område, att så är förhållandet, och jag skall be att få återropa mig på en af dem, nämligen den kände engelske läkaren för sinnessjuka dr Jackson, som säger, att han under sin »långa och rika erfarenhet ifråga om drinkare bevittnat, att många, som förut ansetts som obotliga drinkare, förlorat lusten till alkohol och blifvit nyktra, sedan de en tid lefvat på enkel, vegetarisk kost, i hvilken frukten utgjorde en viktig beståndsdel». Och den öfver hela världen kände fysiologen G. Bunge yttrar: »Drinkare söka nästan uteslutande sin föda från djurriket». Detta är emellertid ganska naturligt, ty när smaknerverna äro förstörda genom för mycket förtärande af alkohol, i synnerhet ofta upprepadt sådant, fordras det retande köttextrakter för att kittla gommen.

Nu kan man kanske säga, att detta är mera teoretiska spekulationer och påståenden, men jag är i tillfälle att lämna ett faktiskt bevis därpå. I England har man sedan flera år tillbaka observerat, att arbetare, som lossat fruktångare, tagit sig för att äta bananer och annan frukt i stor utsträckning. Därigenom afhöllo de sig snart ifrån att springa från sitt arbete och ta sig en »drink», som det där heter, och som de förut brukat göra gång på gång. Ja, till och med sockerbagarne klaga öfver, att deras omsättning aftagit, sedan bananer blifvit ett mycket användt näringsmedel i England. Före 1899 var importen af bananer till England mycket ringa, den uppgick endast till 300,000 buntar om året. Men året därpå belöpte den sig till

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

2,000,000 buntar, och redan år 1903 gick den upp till 5,000,000 buntar. Man har gjort denna omständighet till föremål för undersökningar med hänsyn till bruket af alkohol i de stadsdelar, där frukten funnit den starkaste afsättningen, och funnit, att dryckenskapen och smaken för starka drycker aftagit i den mån som afsättningen af frukten varit stor.

I Tyskland utvecklar sig saken på samma sätt, och i Frankrike veta vi, att hufvudbeständsdelen af födan inom alla samhällsklasser är frukt.

Danmark har gifvit oss ett lysande exempel på utveckling i sund riktning. Dess tullar på fruktvaror äro mycket lägre än våra. För några år sedan ifrågasattes det att höja dem. Då vände sig hela landets läkarkår till regeringen med en adress. Jag skall icke trötta kammaren med att läsa upp hela denna adress utan endast göra ett litet utdrag ur Köpenhamns läkare-förenings adress. Köpenhamns läkare uttalade sig bland annat på följande sätt:

»Under de senaste tio åren ha frukt och grönsaker blifvit i stigande grad en väsentlig del af befolkningens föda. I oafbrutet växande grad har allmänheten lärt att uppskatta och använda dessa näringsmedel. Därom vittna de stora fruktnederlagen och alltjämt växande antalet fruktbutiker såväl som den dagliga torghandeln. Läkarekåren ser med oblandad glädje det hos befolkningen växande behovet af god frukt, då såväl teori som praktik mer och mer hos läkarna stärkt öfvertygelsen om, att god frukt icke blott är ett oskadligt och förträffligt njutningsmedel, utan också ett utmärkt födoämne, som i långt högre grad än hittills bör förekomma på alla samhällsklassers dagliga matsedel. Det är därför med stor missräkning vi läkare ha erfarit, att det är fråga om att höja tullen på frukt nu, då enligt vår åsikt, anledning finns, att *alldeles upphäfva denna tull*. Man får icke glömma, att vårt land icke är i stånd att producera frukt till föda i ett omfång, svarande mot tidens kraf. Knappast under hälften af året är det för det stora flertalet af befolkningen möjligt att förskaffa sig inhemsk frukt.»

Denna adress, hvars fortsättning jag icke skall uppläsa, är underskrifven af ett 100-tal köpenhamnska läkare och bland dessa flera universitetsprofessorer och andra framstående vetenskapsmän, hvilkas namn i detta sammanhang äro af särskildt stor betydelse.

Att man i Sverige fått ögonen öppna för fruktens betydelse visas af instämmandena i vår motion från tusentals föreningar, instämmanden hvilka i form af resolutioner och adresser kommit mig till handa, och som äro inhäftade i den stora volym, jag här har. Utom dessa instämmanden ha äfven många sympatiuttalanden riktats till motionärerna från olika personer, som äro intresserade för frågan för dess sociala betydelses skull och i pressen.

Jag har velat visa detta för att ådagalägga, att denna fråga icke är en augelägenhet, som har intresse endast för några få fantaster, som rufva däröfver, utan att läkare i Danmark och allmänheten i Sverige äro fullt på det klara med, att frukten har ett nationalekonomiskt värde både som näringsmedel, läkemedel och njutningsmedel. Jag hoppas, att vi skola få denna fråga tillbaka och då under gynn-

sammare omständigheter, så att den kan vinna det tillmötesgående från Riksdagens sida, som det är min övertygelse, att den förtjänar. Jag skall under nuvarande förhållanden icke göra något yrkande.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Herr *Carlson* i Herrljunga instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkterna 16:o) och 17:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Sedan utskottets hemställan uti *punkten 18:o)*, angående tullsatsen å maniokarot, upplästs, begärdes ordet af

Herr *Jespersion*, som anförde: Herr talman, mina herrar! I fråga om denna punkt, som rör tullen å maniokarot m. m., har jag gått med på att göra denna vara tullfri, oaktadt jag förut varit för Kungl. Maj:ts förslag. Jag har gjort detta under den förvissningen, att Kungl. Maj:t skulle beakta det skrifvelseförslag, som är framlagdt här och åstadkomma det skydd för potatisodlingen, som man här begärt. Ty om detta icke kommer till stånd, så är det säkert, att importen af stärkelsesrika artiklar kommer att högst väsentligt skada vår potatisodling till skada för hela landet.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herrar *Nilsson* i Bonarp, *Jönsson* i Boa och *Jonsson* i Hökhult instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkten 19:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20:o) angående tullen å margarin m. m.

För konstgjordt smör (margarin) hade i Kungl. Maj:ts förslag i rubrik nr 140 upptagits en tullsats af 15 öre per kilogram i stället för nu gällande tullsats 20 öre.

Vidare hade Kungl. Maj:t föreslagit tullsatser af 15 öre per kilogram för ister, 10 öre per kilogram för oleomargarin och 15 öre per kilogram för flott.

I motionen 248 i Andra kammaren hade af herr *Eriksson* i Grängesberg m. fl., i sammanhang med hemställan om afslag å förevarande kungl. proposition och verkställande af ytterligare utredning i ämnet, yrkats, bland annat, att Riksdagen måtte besluta att, i afvaktan på att tullfrågan sålunda kunde upptagas till afgörande i hela dess omfattning, borttaga tullen å margarin, nu föreslagen till 15 öre per

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

kilogram, samt i öfverensstämmelse härmed borttaga eller nedsätta tullen å för margarinindustrien behöfliga råämnen eller halffabrikat.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen ville, med afslag å motionen II: 248 i hvad den afsåge tullen å margarin, godkänna rubriken nr 140 i Kungl. Maj:ts förslag oförändrad;

b) att förslaget rubrik nr 57, så lydande:

Ister ..... 1 kg. 15 öre
måtte godkännas;

c) att den i förslaget upptagna rubriken nr 61 med anmärkning, så lydande:

Oleomargarin ..... 1 kr. 10 öre

Anm. Med oleomargarin afses det ur talg afskilda, till margarinberedning tjänliga fettämne, hvars smältpunkt ligger vid eller under + 42° Celsius.

måtte godkännas; samt

d) att förslaget rubrik nr 141, hvilken lyder sålunda:

Flott (smult)..... 1 kg. 15 öre
måtte godkännas.

Uti vid punkten afgifven reservation hade herr *Eriksson* i Grängesberg föreslagit, att nedan angifna rubriker i Kungl. Maj:ts förslag måtte erhålla följande förändrade lydelse:

57. Ister.....	<i>fritt.</i>
61. Oleomargarin	<i>fri.</i>
Smör:	
140. konstgjordt (margarin)	<i>fritt.</i>
141. Flott (smult)	<i>fritt.</i>

Sedan *mom. a)* föredragits, lämnades ordet till

Herr *Eriksson* i Grängesberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som af betänkanDET framgår, har jag vid denna punkt låtit anteckna min reservation. Jag anser, som af mitt förra yttrande framgår, att margarin är skyddadt i vårt land på ett sätt, som enligt min uppfattning icke är tillbörligt, och jag anser, att denna industri kan reda sig utan tullskydd. För närvarande uppgår margarintullen till 20 öre per kilogram. Enligt det nu föredragna förslaget skulle den nedsättas från 20 öre till 15 öre per kilogram. Nu kan det synas, som om detta vore en väsentlig nedsättning i tullskyddet för denna industri. Men så vidt jag kan förstå, är det här icke fråga om någon verklig nedsättning, ty tullen på råämnen och halffabrikat, som denna industri använder, har blifvit nedsatt på ett motsvarande sätt. Råämnen äro ister och fett, vidare en del oljor, och dessutom halffabrikatet oleomargarin. För närvarande är tullen å ister 20 öre per kilogram; enligt utskottets förslag skulle den nedsättas till 15 öre per kilogram. För närvarande är tullen å oleomargarin 20 öre, men enligt utskottets förslag skulle den nedsättas till 10 öre.

Å dessa viktiga råämnen och halffabrikat blir det således en tullnedsättning så väsentlig, att den tillsammans med en del fabriktionsförändringar kommer att göra, att margarinindustrien enligt mitt förmenande blir minst lika väl skyddad som förut. De nya fabriktionsmetoder, som jag åsyftar, äro, att margarinindustrien börjar att producera växtmargarin mera nu än förut. Jag har i tidningarna sett en uppgift, som jag icke kunnat kontrollera, men som jag tror komma från fullt sakkunnigt håll, att för närvarande tillverkningen af växtmargarin i Sverige uppgår till nära $\frac{3}{4}$ af hela vår margarintillverkning. Jag kan icke säga, om uppgiften är riktig, men jag har sett den i sådan form, att jag har anledning tro den vara riktig. Denna tillverkning undgår all tull på råämne, därför att råämnet, kokosoljan, införes till Sverige fullkomligt tullfritt. Af detta synes framgå, att industrien ifråga hädanefter kommer att få icke mindre tullskydd än förut, utan minst lika högt enligt min uppfattning och kanske ännu högre genom den förändring af fabrikationen, som ägt rum och den nedsättning af tullen på råämnet, som är föreslagen. Nu är det min bestämda mening, att tullen på margarin är oproportionerligt hög, och jag vill gå så långt, att jag säger, att den är alldeles oresonlig, och jag anser margarinindustrien kunna reda sig utan denna tull. Man kan säga, att 15 eller 20 öre per kilogram är så litet, att det saknar betydelse, och det kan under vissa omständigheter vara befogadt, nämligen under sådana förhållanden, att fabrikanterna arbeta själfständigt och sinsemellan konkurrera på arbetsmarknaden och försäljningsmarknaden, men så är icke förhållandet inom denna industri. De hafva sammanslutit sig till en ring, de hafva samma försäljningspris, som gemensamt bestämmes. Då sådan ringbildning kommer till stånd, kunna fabrikanterna utnyttja hela tullskyddet så, att de kunna få större vinst, än under andra förhållanden vore möjligt. Så har skett inom margarinindustrien. Nu är det min bestämda mening, att denna industri utnyttjat hela tullskyddet, och att det för en medelstor arbetarfamilj i Sverige utgör en särskild beskattning af icke mindre än 14 å 16 kronor per år, och det anser jag vara en merutgift, som icke kan vara lämplig och riktig, då den icke är af förhållandena absolut påkallad. Om man går igenom den svenska industriens olika grenar, finner man, att detta mitt påstående, att denna industri är för högt skyddad, är fullkomligt riktigt. Det har förut här anförts vid remissen af tullpropositionen till bevillningsutskottet, huru ökningen af bevillningstaxeringen per arbetare skett för olika industrier. Den talare, som jag åsyftar, påpekade då, att ökningen af bevillningstaxeringen, d. v. s. den taxerade vinsten per arbetare inom olika industrier, ökats från 1896 till 1907 så, att den t. ex. för trävaruindustrien ökats med 27 %, för pappersindustrien 1,6 %, för sågverksindustrien 6 %, för stenindustrien 43 % men för margarinindustrien icke mindre än 439 %, och det är ju något så oresonligt högt, att jag icke kan förstå, att det kan vara lämpligt att vara med om att fortsätta på den vägen.

Vi hafva i vår motion förut tagit oss friheten att göra en jämförelse med Danmark, och den jämförelsen har blifvit bestridd, det har sagts, att den icke skulle vara lämplig, då det gäller jordbruksförhållanden, men, då det gäller denna industri, synes mig denna invänd-

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

ning icke kunna göras. I Danmark är margarinindustrien alldeles utan tullskydd, där får margarin införas tullfritt, men det egendomliga där är, att på vissa oljor, sesamolja och kokosolja, som äro viktiga för margarinindustrien, är en tull af 5 öre per kilogram. I Sverige äro dessa oljor fria, men här hafva vi tull på oleomargarin och ister, och om vi gå så långt, som vi i motionen föreslagit, att margarinen blir tullfri, och att samtliga råämnen oljor, ister, talg och oleomargarin blifva tullfria synes mig den svenska margarinindustrien komma i ett gynnsammare läge än den danska. Vi hafva påvisat i vår motion, att den danska margarinindustrien gått framåt i det närmaste lika kraftigt som den svenska, under de år, som undersökningen omfattar, och det har den kunnat göra, trots dessa sämre förhållanden, än hvad som kommer att inträda för den svenska industrien, om den blir tullfri.

Nu har från margarinfabrikanterna själfva påpekats, att man icke skulle se på deras vinst, trots det att den är hög, utan att man skulle se på andra förhållanden. Jag för min del kan icke se saken på det sättet, utan mig synes, att, då det visar sig, att industrien fullständigt kan bära sig utan tullskydd, det icke är berättigadt, att sådant finnes. Min bestämda mening är, att margarinindustrien i Sverige med ett sparsammare förvaltningssätt, än den har, skulle hafva fått betydligt större vinst, än den, som nu synes i fabrikanternas bokslut. Det finnes väl ingen industri i Sverige, som gör en sådan oerhörd reklam för sina tillverkningar som margarinfabrikationen gör, och tro väl herrarna, att denna reklam med skyltar och annat icke lägges på varan, så att konsumenterna få betala den? Jo, säkert. Margarinfabrikanterna utsända till handelsmännen, särskildt i slutet på året, men äfven ofta under årets lopp bilderböcker, broschyrer och tafflor. Ibland hafva de margarinen förpackad i granna plåtådor, de experimentera och försöka öfvergå hvarandra i reklamer på olika sätt. Detta kostar naturligtvis kolossalt med pengar, och det få konsumenterna betala, men det vore icke möjligt för dem att åstadkomma denna reklam för fabrikatet, om de icke hade så högt tullskydd. Denna reklam har ingen betydelse för konsumenten, den är icke nödvändig för allmänheten. Det är icke granna skyltar med kor eller något annat på uteder husväggarna, som allmänheten behöfver, utan det är billigare margarin. Jag har därför i min reservation yrkat på tullfrihet för margarin och däraf följer då tullfrihet på ister, konstister och oleomargarin.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till min i ämnet afgifna reservation.

Härefter anförde:

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Som den föregående talaren framhöll, föreslår Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen, att tullen på margarin måtte nedsättas från 20 till 15 öre. Jag delar i det stora hela den siste ärade talarens uppfattning, att man kanske borde kunna hafva gått längre än Kungl. Maj:t föreslagit och sänkt tullen ytterligare. Men saken är dock icke så enkel, som den siste ärade talaren framhöll. Han ansåg, att Kungl. Maj:t hade föreslagit motsvarande tull-lindring för råvarorna, som för den färdiga margarinen. Men genom de förändrade bestämmelserna i anmärknin-

gen till rubrik 61 rörande oleomargarin, kommer utan tvifvel margarindustrien att drabbas af en tullafgift, som den i stort sedt hittills icke betalt, emedan den inhemska margarindustrien under normala förhållanden icke importerat oleomargarin utan den tullfria premier jus. Jag anser, att innan man vågar taga ett så långt steg, som den ärade motionären här föreslagit, att göra margarinen helt och hållet tullfri från det, att den dragit en tull af 20 öre, en utredning måste göras, som fullt och klart ådagalägger, att man kan taga detta steg fullt ut. Det är nog så, som den siste ärade talaren framhöll, att margarindustrien under sista året slagit in på nya banor. Man har fått fram ett nytt fabrikat, framställt af andra råvaror än de, som hittills användts vid tillverkningen af den vanliga i handeln gångbara margarinen, men för bevillningsutskottet har det icke varit möjligt att under de tvenne månader det sysselsatt sig med den kungliga propositionen få en sådan fullständig utredning till stånd, att utskottet ansett sig kunna gå utöfver det kungliga förslaget. Skulle det emelltid vara möjligt att till en kommande riksdag få en utredning till stånd, hvilken visar, att man kan sätta margarintullen lägre än Kungl. Maj:t nu föreslagit, eller eventuellt i öfverensstämmelse med motionärens förslag göra margarinen alldeles tullfri, ja då hoppas jag också, att Riksdagen, på grund af de skäl, som då kunna framläggas, är villig taga det steget. Men innan utredningen föreligger, anser jag, herr talman, i likhet med bevillningsutskottet, att Riksdagen handlar försiktigast, om den bifaller den kungliga propositionen.

Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen framställde propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Eriksson i Grängesberg afgifna reservationen, för så vidt den afsåge förevarande moment; och förklarade herr talmannen sig finna den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Som likväl votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 20 mom. a) af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Eriksson i Grängesberg vid punkten afgifna reservationen, för så vidt den afser ifrågavarande moment.

Omröstningen utföll med 119 ja mot 74 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Mom. b)–d).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21:o) angående artikeln ägg.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle artikeln ägg, upptagen i rubriken 143, åtnjuta tullfrihet. Emellertid hade i ofvan nämnda, inom Andra kammaren väckta motioner, nr 125 och 247, föreslagits åsättande af tull å denna artikel. I motionen nr 125 af herr *Sjöberg*, afseende tiden från och med nästa års början, hade yrkats, att Riksdagen ville besluta åsättande af från utlandet införda ägg en tull, som lämpligen torde kunna bestämmas till 25 öre pr kilogram. Herr *Olausson* åter hade i motionen 247, bland annat, hemställt, att Riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 69 med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, att ägg åsattes en tullsatts af 15 öre för kilogram.

Utskottet hemställde uti *mom. a)*, att Riksdagen måtte, med afslag å ej mindre motionen II:125 i hvad densamma afsåge tiden efter den 30 november 1911 än ock motionen II:247 i hvad denna afsåge tull å ägg, godkänna rubriken nr 143 i Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter

Herr *Sjöberg* yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag har tagit mig friheten väcka en motion om tull på ägg af 25 öre per kg., och som herrarna finna af bevillningsutskottets betänkande, så har denna motion blifvit af utskottet afstyrkt. Jag ville därför blott uttala hvad som egentligen varit orsaken till, att jag har framkommit till Riksdagen med denna motion.

Jag har aldrig tänkt, att denna tull på ägg skulle så att säga bli något, som skulle fylla i statskassan i något större grad, ej heller har jag tänkt, att denna tull på ägg skulle försaka att äggen skulle bli nämnvärdt dyrare inom de större samhällen, där man behöfver köpa denna vara, utan jag har haft ett helt annat mål i sikte. När man tar kannedom om de senaste 4 å 5 årens siffror angående export af denna vara och frågar sig, hvad den egentliga orsaken har varit till att vi fått en sådan export på ägg, så finner man, att det varit det årliga anslag af 20,000 kronor, som Riksdagen beviljat till fjäderafvelns befordran, och som har disponerats af svenska fjäderafvelsföreningen. Men man har sett, äfven sedan denna motion väckts, att de som ha haft hand om exporten blifvit oroade, om det skulle blifva någon tull, ty de ha trott, att det därigenom skulle bli en inskränkning på deras område. Inom parentes vill jag säga, att denna fjäderafvelsförening, såsom vi nu veta, blifvit utsatt för ett synnerligen orättvist anfall från en viss person, hvilken i en skrifvelse till regeringen på ett mycket orättfärdigt sätt klandrat denna förening. Jag anser icke, att detta anfall har någon grund för sig, ty vi ha det största skäl att vara denna förening tacksamma för förvaltningen af detta anslag, och det är denna förenings outtröttliga arbete, som vi i första hand hafva att tacka för, att vi hafva en sådan export på ägg.

Men jag har också tänkt med denna min motion åstadkomma, att denna export icke skulle förminska, utan jag har räknat som så, att när man skickar ut för 2,174,900 och köper in för 2,570,304

kronor, så köper man för 395,404 kronor mer än man säljer. Nu är det ju så, att dessa herrar exportörer måste vara organiserade, och det måste bildas äggföreningar för att upphämta, hopsamla och stämpla ägg, så att man kan vara säker på, att det blir en förstklassig vara, som kommer fram till England. Men nu förhåller det sig så, att icke den minsta delen, utan tvärtom den största delen af äggproducenterna i vårt land ännu icke äro organiserade. Det är egentligen mindre bemedlade personer, som svysla med hönsskötsel och äggproduktion, och hur går det i allmänhet till när de då skola afsätta sina ägg? Jo, när bondgummorna äro utan kaffe och socker, taga de reda på de ägg de kunna undvara, och sedan gå de till närmaste handelsbod och byta till sig kaffe och socker för dem. När de komma till handelsmannen, vill han ej betala mer än högst 50 à 60 öre tjoget. Då fråga gummorna: hur kommer det sig då att äggen stå så lågt i pris? Jo, säga handelsmännen, vi kunna icke sälja äggen på Stockholm, ty om vi skicka dem dit upp, så svaras det, att äggen där äro så billiga, ty ifrån Ryssland får man äggen så billigt. Detta gör att i de flesta fall äggen icke bli till den nytta som de kunde bli. Därför hade jag trott, särskildt med tanke på att äggimporten under det näst sista året uppgick till omkring 3 miljoner kronor eller närmare angifvet 2,570,304 kronor, att, om man stängde igen dörren och satte en ordentlig tull på ägg, skulle dessa mindre bemedlade, som inom vårt land ägna sig åt hönsskötseln, kunna få ordentligt betaldt för sin vara.

Det anmärktes under förmiddagen, när det var fråga om fläsktull, att det var mycket berättigadt, hvaruti äfven jag för min del på det lifligaste instämmer, att här arbetas så mycket i våra dagar för de mindre bemedlade och för egna hem; man anslår den ena miljonen efter den andra och man försöker på både det ena och andra sättet att hjälpa fram dem. Det anfördes då såsom bevis på svinskötselns lämplighet, att det ju vore svårt för alla dessa många, som icke vore i stånd att ha en ko, men att de i alla fall kunde ha en gris, och därför ville man befrämja svinafveln. Men huru många tusen och åter tusen, hvilka fått egna hemslån och fått sina små egna hem och där anlagt sin lilla trädgård, hafva icke skaffat sig en liten hönsgård? Sådana anläggningar kunna vara gjorda inom samhällen, där de icke få ha en gris, men en liten flock höns på en 10, 15 à 20 stycken kunna de alltid få ha.

Jag kan nu berätta, att under hela denna tid, som förflutit sedan jag väckte denna motion, har jag visserligen uppvaktats med en del ägg-tullskort med lustiga gubbar på, som okynniga pojkar skickat till mig, men jag har också mottagit en stor massa skrivelser, däri jag af dessa gummor på landet fått mottaga de hjärtligaste tacksägelser för att jag försökt skaffa dem tull på ägg.

När jag kom hem dagarna efter 1 maj fick jag reda på något, som glädde mig mycket. Ty ungdomen i hemtrakten hade 1 maj anordnat en större karneval, som passerade igenom stationssamhället, och i sista vagnen hade till min ära och till ära för äggmotionen samlats ihop så mycket lädor som möjligt, på hvilka stod: »ägg till Stockholm», »tull på ägg», o. s. v. Herrarne kunna då tänka sig, att, trots hvarken tulltaxekommittén beaktat ägg-tullen, eller bevillnings-

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.

(Forts.)

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

utskottet min äggmotion, jag likväl fattat en orygglig och fast förtröstan om, att, när det gäller, denna kammare skall antaga tull på ägg. Nu har jag visserligen begärt 25 öre per kilogram ägg, men en annan motionär har begärt endast 15 öre. Då kan jag låta pruta med mig och sätta ned mina anspråk till 15 öre.

Jag skall därför, herr talman, frångå min motion med yrkande om en tull af 25 öre och nöja mig med en nedsättning till 15 öre, ty jag har hört än den ene än den andre här säga: »du har begärt för mycket, Olausson är mera rimlig i sina anspråk än du.» Därför skall jag sålunda, herr talman, ansluta mig till herr Olaussons motion om en tull af 15 öre per kilogram.

Vidare anförde.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Detta är ju icke någon ny fråga för denna kammare. Den har kommit före åtskilliga gånger förut, vare sig nu den kommit i form af förslag om tull på ägg, eller såsom i fjol i form af förslag om stämpling af ägg; tyvärr har ingen ännu tänkt på en kanske välbehöflig tull på äggmotioner, såsom den siste ärade talaren uttryckte sig. Denna kammare och öfrigt Riksdagen har emellertid städse ställt sig afvisande mot en tull såsom den nu föreslagna; man har ej ansett lämpligt att med tull eller stämpling fördyra detta ganska betydelsefulla lifsmedel. Jag anser obehöfligt därför att upptaga kammarens tid med att närmare redogöra för äggens betydelse såsom näringsmedel, ehuru därom nog kunde sägas lika mycket som herr Wavrinsky uti sitt sakrika anförande hade att meddela ifråga om olika fruktsorter, utan jag vill endast framhålla att detta födoämne är lika behöfligt för de förmögnares som äfven för de allra tarfligaste hushåll.

Man har vid föregående tillfällen ej heller ansett, att tull på ägg skulle vara nödvändig för att befördra äggproduktionen; och det finnes verkligen icke något mera talande bevis för att icke alltid s. k. skyddstullar äro nödvändiga för att få fram en industri, vare sig en industri i egentlig mening eller en sådan inom landtbruket. Ty, trots att det icke blifvit någon tull på ägg, finnes det verkligen icke någon näringsgren inom jordbruket, som gått så märkligt framåt på de senare åren som just denna. Det visas ju tydligt i bevillningsutskottets betänkande, huru exporten af ägg är ifrån år gått framåt. Nu står den ju ganska nära importen af ägg, och det torde icke dröja länge förrän dessa båda uppväga hvarandra. Bevillningsutskottet har icke funnit sådana skäl förebragta, att det kunnat förorda vare sig motionen om 25 öre, motionen med prutmån, eller motionen om 15 öre, utan ansett att ägg fortfarande skola vara tullfria. Jag måste erkänna, att jag fruktar att den senaste ärade talarens stora förhoppningar om denna kammare ej komma att visa sig grundade, äfven om han själf kände sig öfvertygad om, att han genom sitt verkligen mycket målände anförande skulle lyckas vinna kammarens bifall på något sätt, lika litet som genom skildringen af den karavan eller karneval, som i hans hemort mötte honom med alla dessa lådor, med påskrifter på, samt af de brefkort, som okynniga pojkar skickat honom med ägg målade i ena eller andra

formen. Alla de skäl motionären förebragt misstänker jag ej skola vara tillräckliga för att få kammaren att frångå sin förutvarande hållning i denna fråga.

Jag skall icke vidare uppehålla kammarens tid, utan anhåller endast, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.

(Forts.)

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Jag erkänner att det ingalunda är lätt att taga till ordet efter två sådana glada anföranden som de båda sista. Jag får verkligen säga, att både herr Sjöbergs och friherre Bondes anföranden voro i en viss mån roande. Men då jag icke kan instämma, hvarken i de skäl herr Sjöberg anförde för motionen, eller i de skäl friherre Bonde anförde emot densamma, anser jag mig pliktig, trots att jag icke vågar hoppas på framgång hos kammaren för motionen, att emellertid anföra de skäl, som varit afgörande för mig, då jag frambar denna motion om tull på ägg.

De skäl jag vill anföra äro till hufvudsaklig del desamma, som i förmiddags anfördes för tull på fläsk och fisk. Jag anser nämligen att då vi ha öppnat dörren för ett tullsystem, bör man ordna om i huset så att rättvisa skipas åt alla landets invånare. Det bör icke vara så, att den starkaste näringen skall ha skydd, men den fattiges näring intet skydd ha.

Jag behöfver väl icke erinra kammaren om, hvilka det hufvudsakligen är, som syssla med äggproduktionen, att det är den ekonomiskt sämst ställda och fattigaste delen af Sveriges befolkning. Det är torpare och backstugusitiare, mindre småbrukare, mindre handverkare, med andra ord de af Sveriges befolkning, som äro sämst ställda, de som få umbära och lida mest. Dessa äro de, som drifva hönsskötsel, och det synes då icke vara orimligt begärdt, att de skola få något skydd för sin näring. Hvarför skola industriidkarne, som bakom sig kanske ha stora kapital, åtnjuta skydd, hvarför skola landtbrukarne, de stora godsägarna genom spanmålstullarna ha skydd för sina produkter, men den fattiga och beroende befolkningen ute i bygderna, som lider mest, icke ha något skydd för sin näring och för det enda de kunna afyttra. Detta har alltid synt mig vara en stor lucka i vårt tullskyddssystem. Jag har förvänat mig öfver och sökt utgrunda orsaken till, hvarför denna vara, som frambringas af den fattigaste befolkningen, skall vara skyddslös.

Nu säger utskottet och en del föregående talare, att glädjande nog stiger exporten af ägg år ifrån år, och det vill däraf synas, som om äggproduktionen vore i ett godt läge. Ja det är sant, att äggexporten har stigit på senare åren *trots* den ogynnsamma ställning den fått i tullagstiftningen, men om någon däraf tror att hönsskötseln blifvit mera lönande, så misstager han sig. Jag har anställt beräkningar öfver hvilka inkomster folket kan ha af hönsskötsel. Därvid har jag kommit till det trovärdiga resultatet, att hönsskötseln visserligen betalar den föda hönsen skola ha och dessutom ger ett öferskott, men detta är ganska litet. En hönsgård på 50 höns ger i genomsnitt 75 kronor om året, eller rättare sagdt 20 öre om dagen, för det arbete som hönsskötaren utför. Jag vill verkligen vädja till herrarna, om man kan anse, att den obetydliga vinst, som denna näring gifver sina

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

utöfvare — 20 öre om dagen — är tillfredsställande. Jag vädjar till herrarna, om någon af eder vill sköta en bönsgård för 20 öre om dagen. Då kan man fråga: hvarför icke afstå från denna näring, då den är så litet gifvande? Jag vill svara: den är litet gifvande, men den är svår att afstå för den, som icke har mera än 300 eller högst 500 kronor för sitt och sin familjs uppehälle. För honom äro 75 kronor en så väsentlig inkomst, att han icke kan afstå från utöfvande af denna näring.

Jag vet mycket väl, att friherre Bonde, som är en stor godsägare, icke är protektionist. Men trots det att tullsystemet kommit till emot hans vilja, så kan väl ingen bestrida, att han genom spannmålstallarna å sina stora gods har en ganska väsentlig inkomst, och då förvånar det mig verkligen, att en person, som han, hvilken har hjärta och känsla för de fattige, kan uppträda mot en så rättfärdig tull som tull på ägg. ■

Jag behöfver icke längre uppehålla kammaren med denna fråga. Jag förmodar, att hvar och en fattat sin ståndpunkt. Men det är nog så, som en ärad talare på skånebänken brukar säga, att hvar och en som fått sin kaka bakad, bekymrar sig ej om andras.

Då jag har ordet, så må det tillåtas mig att också framhålla några andra skäl. Våra importörer och exportörer ha oroit sig synnerligen mycket öfver denna fråga om äggtullen, och det är ju icke att undra på: komme äggtullen till stånd, skulle ju deras näring vara förstörd. Men hänsynen till importörerna är icke ett tillräckligt skäl för oss att afslå äggtullen. Må dessa herrar söka sitt uppehälle på annat område — icke skall ett sådant förslag afslås därför att herrar exportörer och importörer därigenom förlora sin existens.

Det har äfven sagts, att exporten snart öfverstiger importen, och att hönskötaren därigenom icke får något gagn af tullen, ty då kommer priset på äggen att bestämmas af konkurrensen. Jag erkänner, att tendensen går i den riktningen, men då ha ju konsumenterna ingen anledning att ställa sig afvisande mot motionen, alldenstund ju äggen icke skulle bli fördyrade genom tullen.

Vi ha många gånger undrat på, hvilka orsakerna kunna vara till att jordtorparna försvinna i vart land. Skälen torde vara mångahanda. Ett är säkert, det, att statsmakterna ingenting gjort för att hjälpa dem. Hade statsmakterna i tid intresserat sig för dem, skulle det icke varit så tomt på folk i de svenska skogarna, som det nu är. Här i Riksdagen bevilja vi medel för att undersöka orsakerna till de sociala missförhållandena. Vi ha nyligen beviljat ett anslag för undersökningar angående landtarbetarnas ställning, men så snart det blir fråga om att afhjälpa de missförhållandena, som genom undersökningarna konstaterats, då äro vi icke längre med om saken.

Jag säger ännu en gång, att utsikterna äro små för att motionen skall bifallas i denna kammare, men jag vill ändå på nytt vädja till kammarens rättskänsla och till dess medkänsla för det fattiga folket, om den icke skulle kunna gå med på att hjälpa upp dess speciella näring, då vi understödja alla andras — till och med tandborstar ha ju fått tullskydd.

Jag vill icke längre uppehålla kammarens tid utan ber endast att få yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.

(Forts.)

Herr Sjöberg: Herr talman! Blott ett enda ord. Jag vill endast säga, att om den motion, som förelåg i fjol, angående stämpling af ryska ägg, hade blifvit antagen, så skulle jag för min del icke i år väckt den motion, som nu föreligger. Men under den långa debatt, som då fördes, gjordes det gällande, att denna stämpling skulle föranleda så mycket besvär. Man hade den uppfattningen, att de ryska äggen skulle stämplas här, men det var icke meningen, utan det var endast ifrågasatt, att de skulle stämplas i Ryssland. Nu har man både i Norge och Danmark sådana lagar, och man kan i dessa länder se, hvarifrån äggen komma.

Nu må herrarna tro, att de här äggmotionerna väckt uppseende till och med i Ryssland. Landtbrukstidningar ha sysselsatt sig med frågan, och exportörer och importörer ha varit mycket oroliga för, hur det kan gå med denna tull på ägg.

Det har nu intresserat mig att gå omkring i äggbutikerna och höra mig lite för, om hvilka ägg de na. Kommer man och frågar: hvarifrån äro dessa här äggen, då svara fruarna och fröknarna: jo, det är skånska ägg eller till och med: det är danska ägg, eller säga de: de äro från Västergötland, och de äro de bästa man kan få. Men några ryska ägg kan man icke finna! Kommer man däremot till ångfartygen, så får man se dessa stora, långa kistor med ryska ägg. Men hvar dessa sedan säljas, det vet ingen här i Stockholm.

Jag vill sluta med att säga, att jag tror, att stockholmarne skulle förtjäna på att det blefve en lagom tillmätt äggtull. De skulle få ägg från alla delar af landet. Och utan att dessa ägg behöfde vara afsevärdt dyrare skulle de vara ojämförligt mycket bättre än de ryska äggen.

Herr Lundgren i Göteborg: Herr talman: Jag ber att få anföra några siffror ur det föreliggande betänkandet, hvilka för frågan äro synnerligen belysande. Af den statistiska redogörelsen å sid. 46 framgår det, att vår handelsbalans under senare åren förbättrats med cirka en half million kronor om året. Nu är vår ställning sådan, att vi enligt uppgifterna i tabellerna under år 1908 exporterade 38,837,492 och importerade 55,876,176 st. ägg. Skillnaden utgör i rundt tal 17 millioner ägg, hvilka i penningar motsvara ett belopp af 395,400 kronor.

Om motionärens önskan ginge i fullbordan, blefve antagligen närmaste följden, att dessa 38 millioner ägg åtes upp inom landet i stället för att de som nu exporteras. Värdet af denna export angifves för 1908 till kr. 2,174,900, men dessutom måste vi för fyllandet af landets äggbehof importera 17 mill. ägg till en kostnad af cirka kr. 800,000. Dessa siffror kunna lämna oss ett begrepp om hur dyrbar denna äggtull skulle ställa sig för landet i nationalekonomiskt hänseende.

Då dessa siffror icke förut blifvit sammanställda, har jag velat

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor. framdraga dem för kammaren, och ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Palme: Herr talman! Jag begärde ordet, då en föregående talare gaf uttryck åt sin undran öfver hvart de ryska äggen gå. Jag kan lämna den upplysningen, att de användas dels för tekniskt bruk och dels i konditorier och bagerier, medan de ägg, som begagnas i hushållen, just äro svenska ägg. Det är på det viset man genom den ryska importen och den svenska produktionen får en kvalificering af äggen. De billiga ryska äggen gå till bruk, där de passa. De inhemska äggen bli bättre betalda, och på det sättet åstadkommes en högre värdesättning inom landet på den inhemska äggproduktionen, och vi få ut våra ägg på världsmarknaden till det bästa pris, som gärna är möjligt. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan häruppå öfverläggningen blifvit förklarad afslutad, framställde herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag därå och bifall till herr Olaussons motion, i hvad den afsåge förevarande ämne. Herr talmannen förklarade sig finna den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men då votering likväl begärdes af herr Sjöberg, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 21 mom. a) af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Olausson väckta motionen, för så vidt den afser ifrågavarande ämne.

Voteringen utföll med 126 ja mot 61 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. b).

Lades till handlingarna.

*Punkten 22:0).**Mom. a).*

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Lades till handlingarna.

Punkten 23:o).

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 24:o).

Lades till handlingarna.

Punkterna 25:o)—33:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *punkten 34:o)*, angående tullsatsen å asfalt-takpapp m. m., begärdes ordet af

Herr Carlson i Herrjunga, som yttrade: Herr talman! I motionen nr 243 har jag motionerat om ändring i Kungl. Maj:ts proposition med förslag till en ny tulltaxa, hvad papptullen beträffar, och har jag såsom stöd härför anfört följande:

»Ifrågavarande tullförhöjning synes af inga omständigheter motiverad. Den torde icke påkallas af hänsyn till inländska pappindustrin. Sannolikt kommer den icke att föranleda minskning i förefintlig import. Dess enda verkan torde bli ett fördyrande af artikeln i fråga och därigenom ett onödigt betungande af den mindre byggnadsindustrin, i synnerhet å landsbygden.»

Kungl. Maj:t har vid uppgörande af sitt förslag tagit hänsyn till hvad tulltaxekommittén härvidlag yttrat. Men för mig vill det synas, som om tulltaxekommittén haft uppgifter att tillgå, som icke varit fullt tillförlitliga. Vi ha en hvar här i kammaren fått oss tilldelad en broschyr i denna fråga, kallad »papptullen», och såväl författarens eget yttrande häri som ock vid yttrandet fogade 21 stycken analysintyg styrka detta mitt påstående. Den hittills importerade pappen har visat sig lika bra som den inhemska, och den har haft det goda med sig, att den hallit priset inom rimliga gränser. Skall tullen å papp höjas med 1 öre per kg., så är det ju alldeles klart, att varans pris måste höjas med 1 öre per kg., och det blir ju, som jag i motionen papekat, ett onödigt fördyrande af varan. Det vore mycket att tillägga här, men då ingen inom bevillningsutskottet reserverat sig till förman för motionen, och då spörsmålet för öfrigt är af den beskaffenheten, att vi torde få tillfälle att ännu en gång yttra oss där-ou, så har jag, herr talman, intet yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 35:o).

Mom. a).

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan *mom. b)* föredragits, anförde

Herr Röing: Herr talman! Jag har icke något annat yrkande att framställa än bifall till utskottets hemställan i detta moment, men jag vill dock framhålla ytterligare ett skäl för utskottets ståndpunkt i denna fråga, att tidningspapper må åsättas en vida lägre tull än annat papper, som faller under denna rubrik, nämligen att man i denna bransch redan har en trustbildning här i landet, hvilket kan förorsaka, att de fabriker, som äro sysselsatta med tillverkning af tidningspapper, kunna till följd af den nuvarande höga tullen åsätta tidningspapper för den inhemska marknaden ett vida högre pris än det pris, hvartill trusten säljer på utlandet. Jag har inom utskottet gjort hemställan om, att man redan i år skulle nedsätta tullen på tidningspapper till 2 öre, men då det yppade sig tvekan, huruvida tidningspapper skulle tulltekniskt kunna skiljas från annat papper, har jag icke vidhållit mitt först framställda yrkande, utan gått med på utskottets hemställan. Jag hoppas likväl, att frågan må bli utredd till nästa riksdag, och att tidningspapper då må åsättas en låg tull, under inga förhållanden högre än 2 öre, hvilken tullsats motsvarar mer än 10 proc. af varans värde, hvarigenom omöjliggöres för en eventuell trust inom branschen att uttaga på den inhemska marknaden oskäligt högre pris än på den utländska. Jag har, som sagdt, icke något annat yrkande att göra än bifall till utskottets hemställan i berörda punkt.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 36:o)—66:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 67:o) angående tullsatserna å maskiner.

Mom. a).

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Karlsson i Göteborg, som anförde: Herr talman! Jag skall icke göra något yrkande beträffande den af utskottet i den nu föredragna punkten nr 67 mom. a) gjorda hemställan, utan det är endast med afseende å motiveringen till densamma, som jag nu ber att få yttra några ord.

Det gäller här den stora principfrågan, huruvida viktull är att föredraga framför värdetull. I utskottets motivering till nu förevarande punkt göres det bestämda uttalandet, att viktull är att föredraga. Det heter därom å sid. 102 i utskottets betänkande: »Om sålunda utskottet icke allenast måst principiellt ansluta sig till värdetullens utbytande mot viktull inom maskingruppen utan jämväl funnit sig böra förorda denna princip tillämpning i förslaget, har» etc.

För min del har jag blifvit ganska tveksam om, huruvida man

kan säga, att viktullarna böra gifvas företräde framför värdetullarna; i alla händelser anser jag det vara skäl, att en mycket noggrann utredning först göres om den saken, innan man alldeles slutgiltigt bestämmer sig för en dylik systemändring.

Nu kan man ju visserligen med allt fog säga, att Riksdagen redan en gång uttalat sig till förmån för viktullar, nämligen uti en skrifvelse till Kungl. Maj:t, men jag håller före, att Riksdagen har gjort detta utan att ha tillräckligt trängt in i hvad själfva frågan gäller. Jag finner ett stöd för denna min uppfattning i den utredning, som hittills åstadkommits. Denna utredning återfinnes i slutet af utskottets betänkande och har till rubrik: »Sammanställning af till generaltullstyrelsen från rikets tullförvaltningar inkomna uppgifter angående importerade maskiner, apparater och redskap samt delar därtill m. m., uppställda i enlighet med tulltaxekommitténs förslag till rubriker för ifrågavarande artiklar.»

Det har alltid sagts, att man bör öfvergå från värde- till viktull, därför att staten kan lätt blifva bedragen på tullsatsen, ifall man fortsätter med värdetullsystemet. Nu lär det vara så — det har framgått af yttranden från olika håll — att man ingalunda är skyddad för denna fara därigenom, att man öfvergår till viktullsystem, detta därför, att det är synnerligen svårt för vederbörande tulltjänsteman att kunna bestämma, huruvida en maskindel exempelvis tillhör den ena eller andra maskinen, och det lär visst icke vara uteslutet, utan tvärtom ganska troligt, att om det föreligger en önskan hos importören att vilja bedraga staten, kan detta gå för sig äfven med viktullsystem.

Det är flera omständigheter, som göra, att man bör vara försiktig visavi ett sådant uttalande, som att det är en alldeles klar sak, att vi böra öfvergå till viktullsystem. Det är sålunda ganska svårt att evalvera värdetull i viktull. Detta framgår tydligt vid ett studium af den uppställning, som generaltullstyrelsen gjort i det afseendet. Tiden har väl icke medgifvit herrarne att taga del af denna utredning. En blick i densamma skall emellertid visa, att särdeles stora svårigheter erbjuda sig vid en öfvergång från värde till viktullsystem. Idén här har ju varit, att man icke skulle höja tullsatsen, utan endast evalvera värdetullen till viktull. Man skall emellertid snart finna, att denna evalvering ej öfverensstämmer med den idé, som enligt uppgift skulle ligga till grund för densamma. Skillnaden kan i vissa fall vara ganska stor; sålunda kan viktullen variera från så lågt belopp som 2 procent af värdet ända upp till öfver 100 procent af detsamma; ja, i ett fall, i fråga om ett slags kranar, uppgår tullsatsen till 111 procent af varans värde. Detta är ju höjdpunkten, men tullsatsen uppgående till 50, 60 och 70 procent af varuvärdet äro icke ovanliga. Det är således ett svårt problem, som det här gäller, särskildt med den starka specialisering, som förekommer i det nu föreliggande förslaget.

Men viktullsystemet erbjuder äfven andra svårigheter. Sålunda har det sig exempelvis ingalunda lätt för tulltjänstemännen att kunna verkställa förtullning i enlighet med sistnämnda systemet. Jag tror, att man kan säga, att hvarenda tullkammare, som yttrat sig, framhållit dessa svårigheter. Den tullkammare, som går längst härvidlag,

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.

(Forts.)

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

är tullkammaren i Trelleborg, som uttalar sig på följande sätt: »Hade de män, som i sista hand afgöra om rikets tullsats, varit i tillfälle att för en enda gång handlägga en dylik eller liknande tullbehandling, så skulle all vidare diskussion om de olika tullsystemens företräden och nackdelar blifva hastigt gjord öfverflödig, ty då skulle, redan innan förrättningen vore halfgjord, domen, grundad på praktiska skäl, öfver maskintullarna i dess föreslagna utsträckning vara enhälligt fälld.» Jag vågar icke säga annat, än att jag tror, att detta är mycket starka och måhända öfverdrifna uttryck, men de visa dock, att viktullsystemet är förenadt med mycket stora svårigheter.

Härtill kommer en annan mycket viktig sak, som man äfven bör taga hänsyn till, när det gäller att bedöma denna fråga, nämligen den, att man gifvetvis måste vid de olika hamnarna vidtaga ganska dyrbara anordningar med kranar o. d. för att kunna verkställa vägning af större maskiner. Den, som är representant för ett större samhälle, borde kanske icke hysa några dylika farhågor, ty där finnas ju redan sådana anordningar, men man vill väl icke gärna ställa det så, att man endast öfver några få hamnar kan skicka tyngre maskiner och apparater.

Jag tror sålunda, att kammaren handlade välbetänkt, om den visserligen vore med om den skrifvelse rörande fortsatt utredning af denna fråga, som utskottet föreslagit, men däremot icke anslöte sig till de bestämda uttalanden, som förefinnas i motiveringen till förevarande punkt, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i nu förevarande moment, men med ogillande af utskottets motivering.

I detta anförande instämde herrar *Branting* och *Kvarnzelius*.

Vidare yttrade:

Herr Vennersten: Herr talman! Då den ärade vice ordföranden i bevillningsutskottet här framställt ett yrkande, som innebär, att utskottets hemställan i förevarande punkt visserligen måtte bifallas, men att utskottets motivering till denna hemställan skulle strykas, har jag ansett mig skyldig att begära ordet för att framställa yrkande om bifall till punkten oförändrad.

Herr vice ordföranden i bevillningsutskottet har ju här framhållit, hurusom Riksdagen själf skrifvit till Kungl. Maj: och begärt utredning och förslag angående värdetullarnes evalvering till viktull. Det har talats mycket om de olägenheter, som därmed skulle blifva förknippade, och man har därvid anført siffror, utvisande, att skillnaden mellan den högsta och den lägsta tullbeskattningen skulle, procentvis taget, blifva högst afsevärd i vissa fall, då man utbyter värdetull mot viktull. Det samma kan emellertid sägas om viktullar i allmänhet. Och säkert är, att om hvar och en af oss hade reda på, hvilka svåra olägenheter och hvilken orättvisa värdetullarna medföra, skulle man här knappast tveka att ur svenska tulltaxan aflägsna hvarje spår af värdetull. Så långt vågar man emellertid icke nu gå, utan, följande den anvisning som Riksdagen gifvit, har man nu från utskottets sida i fråga om maskiner

tillstyrkt utbyte af värdetull mot vikttull i mycket begränsad omfattning, och med stöd af de resultat, som detta försök kommer att gifva, har Riksdagen sedan att besluta sig för, huruvida en mera omfattande ändring i det hittills tillämpade systemet skall ske eller ej. Jag är öfvertygad om, att alla de länder, som under de senaste åren öfvergått från värdetull till vikttull, haft synnerligen tungt vägande skäl därför och att den ärade motionär, som här för några år sedan gjorde sig till tolk för en ändring af vår tulltaxa i enahanda riktning, bar fram önskemål, som voro mycket vidt utbredda bland såväl importörer som slutliga köpare af de varor, hvarom här är fråga.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Jag vågar ock tro, att kammaren gör klokast i att godkänna denna punkt oförändrad, utan att stryka motiveringen, och jag ber, herr talman, att få framställa ett yrkande i enlighet därmed.

Herr *Jesperson* instämde häruti.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall därtill men med ogillande af utskottets motivering; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hafva flertalets röster för sig. Herr Karlsson i Göteborg begärde emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition.

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 67:o) mom. a) af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med ogillande af dess motivering.

Voteringen utvisade 85 ja men 90 nej; vid hvilken utgång kammaren alltså bifallit utskottets hemställan med ogillande af dess motivering.

Mom. b)—x).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Mom. y).

Lades till handlingarna.

Mom. z).

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 68:o)—71:o).

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkten 72:o) angående tullatsen å kaustikt kali m. m.

Den i Kungl. Maj:ts förslag förekommande rubriken nr 1,114 hade följande lydelse:

Kaustikt kali (kalihydrat) och kaustikt natron (kaustik soda, natronhydrat), fasta eller flytande ..... 100 kg. 2 kr. 50 öre.

I motionen nr 234 i Andra kammaren af herr *Wilson* hade yrkats, att Riksdagen med afslag på Kungl. Maj:ts framställning i punkten 1,114 af ofvannämnda proposition ville besluta, att nämnda punkt måtte erhålla följande lydelse: Kaustikt kali (kalihydrat) och kaustikt natron (kaustik soda, natronhydrat) fasta eller flytande — — — fria.

Utskottet hemställde, att Riksdagen ville, med afslag å förevarande motion, godkänna förslaget rubrik nr 1,114 oförändrad.

Emellertid hade vid punkten fogats reservation af herr *Röing*, hvilken med instämmande af herrar *Karlsson* i Göteborg, *Bromée* i Billsta, *Kvarnzelius* och *Eriksson* i Grängesberg förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen ville, med bifall till motionen II: 234, bestämma, att de under förslaget rubrik nr 1,114 upptagna artiklarna skulle åtnjuta tullfrihet.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter herr *Röing* yttrade: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har i allmänhet icke föreslagit tullförhöjningar å kemikalier eller kemiskt-tekniska preparat med undantag för några få af den elektrokemiska industriens mera betydande produkter, hvilka tulltaxekommittén ansåg kunna blifva föremål för inhemsk tillverkning, i den händelse ett verkligt tullskydd åsattes dessa artiklar. Det är utan tvifvel alldeles riktigt, att Sverige till följd af sina vattenfall har vissa förutsättningar för industrier inom denna bransch, och man har ju här i landet lifskraftiga industrier för tillverkning af t. ex. kalciumkarbid och karbidkväfve. Huruvida tillverkningen af kaustikt kali och kaustikt natron och klorkalk kan blifva en för vårt land naturlig industri, ställer jag mig minst sagdt tveksam emot, emedan råvaran icke kan fås inom landet, utan måste importeras från utlandet.

Tulltaxekommittén har också ej vågat gå längre i sin förhoppning än att, om lämpligt tullskydd åsattes dessa varor, »möjlighet förefinnes att få till stånd en kraftig industri», en mera lifskraftig än den, som nu existerar. Man måste under sådana förhållanden tillse, huruvida man genom att göra försök med tullskatt å andra industrier mer än man gagnar en eventuell industri inom denna bransch. Hvilka äro då de industrier här i landet, som använda kaustikt kali och kaustikt natron? Jo, dels vissa af våra exportindustrier, såsom pappersindustrien och pappersmasseindustrien, dels andra industrier, som arbeta hufvudsakligen på den inhemska marknaden, såsom såpin-

dustrien och textilindustrien. Det är, mina herrar, ej obetydliga kvantiteter kaustikt kali och kaustikt natron, som dessa industrier använda. Den officiella statistiken för 1907 uppger importen af kaustikt kali i flytande form till 2,473,495 kg. och kaustikt natron i fast form till 1,536,580 kg. Man kan af dessa siffror finna, att den föreslagna tullen rätt kännbart skulle drabba vissa inhemska industrier, och dessa ha i vissa fall också på det lifligaste protesterat mot, att tull åsattes dessa varuslag. För hvar och en måste det stå klart, att man endast af synnerligen tvingande skäl åsätter varor tull, hvilka användas af vår exportindustri, och jag vågar påstå, att tulltaxekommittén ej i sitt yttrande framlagt några som helst tungt vägande skäl i föreliggande fall. Att såpindustrien och textilindustrien, som tulltaxekommittén framhållit såsom de industrier, hvilka så godt som uteslutande, såsom jag nyss framhöll, arbeta på den inhemska marknaden, själfva åtnjuta så högt tullskydd, att de väl kunna finna sig i att betala ett högre pris för kemikalierna i fråga, utan att den utländska konkurrensen något nämnvärdt kan göra sig kännbar på den inhemska marknaden, torde nog vara sant. Men speciellt för såpindustrien, som under mer än ett tiotal år, ända till i förfjöl, här i landet arbetat under särdeles tryckta förhållanden, skulle det utan tvifvel blifva synnerligen kännbart, om denna tullsats åsattes de föreslagna kemikalierna, och följden skulle utan tvifvel bli ett förhöjdt pris å såpa, hvilket jag är öfvertygad om, att knappast någon här i denna kammare gärna vill vara med om. De försök, som gjorts till inhemska industri här i landet af dessa kemikalier, ha också, såvidt jag har mig bekant, varit af sådan art, att man däraf knappast kan våga hoppas på en inhemska storindustri. Kaustikt natron tillverkas ej längre här i landet, ej ens försök, tror jag, lära ha gjorts att tillverka den sorts natron, nämligen i fast form, som användes mest. Däremot ha försök gjorts att tillverka kaustikt natron i flytande form, men denna tillverkning har nedlagts, emedan försöken misslyckats, ty varan var af synnerligen underhållig kvalitet.

Däremot tillverkas kaustikt kali i en mindre fabrik på Dalsland, men dock i mycket liten omfattning. Jag kan dock icke af denna orsak vara med om att åsätta tull å så viktiga artiklar för vissa inhemska industrier som kaustikt kali och natron. Då jag således anser, såsom jag förut framhållit, att denna tull kommer att drabba och skada vissa andra industrier, men däremot ingen säkerhet förefinnes, att ens med det föreslagna tullskyddet en lifskraftig inhemska industri kommer till stånd, får jag, herr talman, yrka afslag å bevillningsutskottets hemställan och bifall till den reservation, som fyra af mina kamrater i bevillningsutskottet från denna kammare jämte mig ha bifogat utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Wilson* och *Eriksson* i Grängesberg.

Härpå anförde:

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Det är med en känsla af beklämning, som jag nu går att svara på herr Röings an-

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.

(Forts.)

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

förande, och detta af det skäl, att den sak, det här är fråga om, är så viktig, att jag måste beklaga, att den kommer fram vid en tidpunkt af riksdagen, då kammaren känner öfver sig en bradska, som kanske omöjliggör, att detta ärende får den behandling, som det efter mitt förmenande så väl förtjänar.

Den svenska industrien har på många områden utvecklat sig synnerligen väl; och man har ansett det vara en fördel att denna industri varit mångsidig, ty därigenom hafva vi varit mindre beroende af konjunkturerna, än om vi varit hänvisade till ett fatal industrier. Nu har på de senare årtiondena Sveriges vattenkraft kommit allt mer till användning, och Sverige har därigenom kunnat gentemot andra länder häfda sin ställning såsom en likvärdig konkurrent, äfven på världsmarknaden, för vissa fabrikat, vid hvilkas framställning vattenkraften spelar en större roll. Men *en* stor och betydande världsindustri hafva vi knappast ännu kunnat få så utbredd här i Sverige, som önskligt är; det gäller just den kemiska industrien. Hittills har man ej kunnat inom Sverige tillverka en hel del kemiska produkter, på grund af att tillgången till billigt bränsle utgjort ett hufvudvillkor för en sådan industris uppkomst och utveckling. Men just därigenom, att man med tillhjälp af vattenkraften kunnat framställa billig elektrisk ström, har bladet vändt sig, och Sverige står nu inför möjligheten att vinna fördelar, som kunna blifva oerhördt betydande i en framtid. Emellertid gäller det, huruvida vi nu vilja vara med om att ge ett stöd åt den börjande elektro-kemiska industri, hvarom här är fråga.

Den föregående ärade talaren har påpekat, att vi redan hafva någon elektro-kemisk industri, som nu tillverkar kalciumkarbid och kalkkväfve. Ja, det hafva vi; men båda dessa produkter äro skyddade med tullsats af 15 % af värdet, d. v. s. den tullsats, som nu gäller för kemiskt-tekniska preparat ej specificerade. Dessutom ber jag att få tillägga, att vi ytterligare hafva utsikt att få ett annat kväfvehaltigt fabrikat tillverkad här i landet, för hvilket äfven en liknande tullsats gäller, men där patentförhållandena torde spela en ännu större roll.

Det kan vara af intresse att något litet göra sig reda för, hvad den kemiska industrien spelar för en stor roll för ett industrilands utveckling; och jag skall med några få ord beröra förhållandena i Tyskland i detta afseende. Det finnes knappast någon af Tysklands stora industrier, som gifvit en så jämn och en så god afkastning som den kemiska industrien; och Tyskland intager för närvarande på världsmarknaden en fullständigt dominerande ställning i detta afseende och har till och med undanträngt det stora industrilandet England. Tyskland har, tack vare visserligen äfven andra faktorer, men dock också genom att bereda sin kemiska industri ett verksamt tullskydd, kommit att icke blott på den egna marknaden, utan äfven utanför Tysklands gränser, blifva den största leverantören af kemiska produkter.

I en nyligen utkommen bok, med titel »Villkor och möjligheter för kemisk storindustri i Sverige», påpekar författaren just detta förhållande och visar där med siffror, hvilket oerhördt uppsving denna industri fått i Tyskland. Produktionen därinom öfverträffas numera, enligt hans meddelande, endast af metall- och textilindustrierna. Vidare

säger han, att antalet bolag från år 1882, då det var 46 stycken, till år 1905 ökats till 142 stycken, och att aktiekapitalet stigit från 89 miljoner mark till 460 miljoner mark. För närvarande är tillverkningsvärdet af denna industris alster i Tyskland mellan 13- och 1400 miljoner mark årligen. Andra länder hafva med en viss afundsamhet sett denna Tysklands starka utveckling på den kemiska industriens område; och särskildt har England, såsom jag nyss nämnde, måst finna sig i att blifva undanträngdt. England har ju ännu icke tillgripit den utväg, som jag nu för vårt vidkommande vill förorda; men det har icke heller några utsikter att kunna bjuda Tysklands industri spetsen på detta område. I Amerika har man använt antydnda utväg: man har beredt skydd åt sin industri, och det har sagts därifrån, att det duger icke att bara stå stilla och afvakta hur utvecklingen kan arta sig, utan man måste gripa in, om man vill vara med och få del af denna stora tillverkning af kemiska produkter, som fått en ständigt stigande betydelse för många andra industrier, i det att dessa mer eller mindre begagna sig af den kemiska industriens alster.

Vi här i Sverige hafva nu goda förutsättningar att hos oss årligen fostra ett betydande antal dugande kemister; men då det gäller att skaffa verksamhet för dem i praktiken, så ha vi det skäligen illa ställt; och jag skulle äfven för den skull önska, att jag kunde för kammaren framhålla, hvilka utomordentliga fördelar utvecklingen af den kemiska industrien i Sverige skulle kunna medföra. Men tyvärr vågar jag icke taga tiden så länge i anspråk, som detta skulle kräfva, och jag måste därför inskränka mig till några korta antydningar rörande speciellt den sak, hvarom här är fråga.

I alla tider har det gällt såsom ett slags axiom, att sodatillverkningen är grundläggande för annan kemisk storindustri. Här är nu icke fråga om soda i egentlig mening, utan om kaustik soda och kaustikt kali, det vill säga produkter, som stå sodan och pottaskan ganska nära. Men äfven i fråga om dessa produkter gäller i viss mån, att tillverkningen af dem är betydelsefull för annan kemisk storindustri. Vill man alltså en utveckling i den af mig här antydnda riktningen, så bör man bestämma sig för detta steg, som af utskottet nu föreslås, nämligen åsättande af en rimlig tull på dessa produkter. Det är icke här fråga om någon mycket hög tullsats, den går icke ens upp till det 15 procenta tullskydd, som vi i regel hafva för andra kemiska preparat.

Jag vill nu med några få ord bemöta de invändningar, som gjorts mot att åsätta dessa produkter tull. Man säger, att de användas som halffabrikat, att de äro hjälpmedel i andra svenska industrier; och särskildt nämnde herr Röing, att äfven exportindustrien skulle drabbas af denna tull. Gentemot detta vill jag då säga, att om dessa industrier komma att drabbas af tullsatsen i hela dess höjd, så blir dock detta förhållande, såvidt jag förstår, endast af öfvergående art. Hvad speciellt såpindustrien beträffar, så har den, såsom bekant, tidigare använt pottaska i stället för kaustikt kali; och det är ännu icke föreslaget någon tull på pottaska. Man kan således tänka sig, att redan häri ligger en liten regulator på kalihydratspriset, som bör beaktas af dem, som känna sig tveksamma i fråga om att åsätta kaustikt kali tull.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

Herr Röing nämnde vidare, att den tillverkning, som funnits i Sverige eller ännu finnes, är synnerligen obetydlig. Ja, det är sant. Redan för 10 år sedan började en fabrik här i Sverige att tillverka de ämnen, hvarom nu är fråga, och det var elektrokemiska aktiebologet i Bengtsfors på Dalsland; och för 7 år sedan motionerade herr Biesert i denna kammare om tull på samma ämnen till 15 % af värdet. Så vidt jag minnes, åberopades därvid, huru nödvändigt det var, för att kunna hålla denna tillverkning uppe, att man åsatte varan en tull. Nu säger den senaste ärade talaren: det har gått så långt, att kaustikt natron ej längre tillverkas, och att kaustikt kali tillverkas i blott liten skala. Ja, det är sant. Kaustikt natron tillverkas icke längre såsom kommersiell eller teknisk produkt, men dock såsom kemiskt ren vara; och jag vill i detta sammanhang meddela, att den tekniska produkt, som fabriken förut tillverkade, var så god, att den firma, som jag har äran tillhöra, i många år användt just Bengtsfors-fabrikens kaustika natron utan någon som helst olägenhet. Jag kan därtill ytterligare foga den upplysningen, att jag gjort mig underrättad hos en af Sveriges allra främste kemister på detta område, en vetenskapsman, om huru med saken förhåller sig; och han svarade då: den fabrik, hvarom här är fråga, tillverkar kaustikt natron på elektrolytisk väg, den elektrolytiska produkten är öfverlägsen den, som framställes på det gamla sättet; och hade han all anledning att tro, att den elektrolytiska vara, hvarom nu är fråga, vore fullt användbar och god. Jag kan, som nämndt, på grund af egen erfarenhet biträda detta uttalande; och därmed faller det argument, som den siste ärade talaren anförde. Under många år har inom den fabrik, jag nyss åsyftade, användts icke mindre än cirka 100,000 kilo kaustikt natron, beräknadt i fast form, per år; naturligtvis har kvantiteten varit större, då man köpt varan i flytande form.

Beträffande den exportindustri, som skulle drabbas af en tull på kaustikt kali eller kaustikt natron, så vill jag säga, att en af dess representanter varit med i tulltaxekommittén under denna kommittés arbete; och han har för sin del icke funnit något att invända mot att man åsatte detta fabrikat en sådan tull, som här är föreslagen. Jag vågar till och med påstå, att det skulle visa sig vara till fördel för alla konsumenter af kaustikt alkali här i Sverige, såsom tvålfabriker, såp-tillverkare och andra, om vi finge en lifskraftig industri för tillverkning af kaustik soda och kaustikt kali här i landet. Dessa varor tillverkas nu utomlands af fabriker, som sammanslutit sig till en trust-artad bildning; och jag är fullkomligt öfvertygad om att här, som i många andra fall, det skulle visa sig reglerande på prisen, om man i eget land tillverkade större delen af det behof af dessa varor, som föreligger.

En sådan tillverkning kan sedan växa sig tillräckligt stark för att äfven kunna exportera, hvilket jag tager mig friheten framhålla, då man satt detta i tvifvelsmål. Jag behöfver i detta afseende blott hänvisa till herr Bieserts motion, där det står att fabriken, som då i 2 $\frac{1}{2}$ år hade existerat i Bengtsfors, icke kunnat vinna afsättning hastigt nog inom landet, utan nödgats exportera sitt fabrikat. Det är den billiga kraften, som här spelar en så betydande roll, och jag

tror mig icke säga för mycket, om jag upplyser om, att det från utländska intressenters sida varit planer å bane att tillverka kaustikt alkali och klorkalk här i landet, men att de tills vidare icke bragts till utförande.

Detta må vara nog för att antyda, att om vi blott vilja ge ett litet handtag åt denna börjande industri, vi hafva all anledning att hoppas, att den skall kunna utveckla sig och sålunda äfven hjälpa konsumenterna till att få sin vara på nära håll och till jämnare pris, än hvad kanske kan bli fallet, därest vi ingen egen tillverkning hafva. Här skulle kunna anföras ännu många talande skäl; men jag vågar icke nu uppehålla kammaren på denna särskilda punkt, utan förbehåller mig att eventuellt få återkomma.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Röing: Den siste ärade talaren och jag ha i bevillningsutskottet försökt att öfvertyga hvarandra i denna fråga, fastän det lika mycket misslyckats för den ene som för den andre. Jag har verkligen icke den optimistiska syn på saken i föreliggande fråga som han. Jag tror öfver hufvud taget icke, såsom jag framhöll i mitt förra anförande, på möjligheten af att få en lifskraftig industri i denna bransch, bland annat därför att jag icke anser det möjligt, att en lifskraftig industri kan åstadkommas, med mindre än denna industri också kan arbeta på export, ty om äfven konsumtionen inom landet i och för sig icke är så obetydlig, några tusen ton, tror jag likväl, att en dylik industri behöfver vida större omsättning än denna kvantitet.

Den siste ärade talaren framhöll liksom jag, att vi redan ha tillverkning af ett par betydande kemikalier, nämligen kalciumkarbid och karbidkväfve, och framhöll, att dessa tvenne artiklar åtnjuta tullskydd. Ja, det är alldeles riktigt, att dessa tvenne varor hänföras till den slumprubrik i tulltaxan, som kallas kemisk-tekniska preparat, hvilka äro åsatta en värdetull af 15 %. Men, mina herrar, dessa varor behöfva icke det allra minsta tullskydd. Det se vi bäst af den officiella statistiken, som visar, att kalciumkarbid är en mycket betydande exportartikel för vårt land, och vi veta att vårt land med fördel kan konkurrera på världsmarknaden med andra länders industrier i denna artikel,

Hvad beträffar den industri, som använder kaustikt kali, natron och klorkalk, så måste den i motsats till andra industrier, som tillverka kalciumkarbid och karbidkväfve, importera själfva råvaran, och det är så olyckligt, om jag icke är illa underrättad, att icke allenast tillverkningen af dessa artiklar ligger i händerna på en mycket mäktig trust i utlandet, utan äfven, att efter hvad jag tror, de, som försälja själfva råvaran, åtminstone delvis arbeta under trusten. Vi skulle sålunda i detta fall vara beroende af dessa ntländingar. Jag vill framhålla, att tulltaxekommittén icke har vågat uttala sig så bestämdt som den siste ärade talaren, utan i motsats till honom, trots att vi ju alla veta, att tulltaxekommitténs majoritet öfver hufvud taget trott, kan man säga, på så godt som alla tullars välsignelse, vid denna rubrik yttrat sig i de mest försiktiga ordalag. Den säger i motiveringen till rubriken kaustikt kali och kaustikt natron: »kommittén har af hvad i saken

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.

(Ports.)

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

förebragt funnit, att, äfven som den inhemska tillverkningen af dessa artiklar ännu icke nått någon större utveckling, man väl kan räkna med möjligheten af en ändring härutinnan under förutsättning af lämpligt tullskydd».

Det är endast med *möjligheten*, mina herrar, som tulltaxekommittén anser att man kan räkna, i den händelse Riksdagen åsätter tull å kaustikt kali, natron och kloralk.

Herr Vennersten framhöll, att en framstående representant för pappersindustrien var medlem af tulltaxekommittén, och icke hade något att invända mot den föreslagna tullsatsen å kaustikt kali och kaustikt natron; och det är alldeles riktigt, att det icke föreligger någon reservation af honom eller någon annan vid denna rubrik. Jag ger herr Vennersten alldeles rätt i, att alla industriidkare, som använda dessa kemikalier, med glädje skola hälsa den dag, då de kunde köpa dessa produkter af en inhemska, lifskraftig industri, men naturligtvis endast under förutsättning, antager jag, att dessa för industrien betydelsefulla kemikalier icke fördyras genom tulls åsättande. Jag vill till sist framhålla, att åtminstone till bevillningsutskottet inkommit en mycket skarp protestskrivelse ifrån, såvidt jag minns rätt, hela den svenska såpindustrien. Äfvenledes föreligger en motion i Första kammaren från en näringsidkare, hvilken, som herrarna funnit, däri tager ett bestämdt afstånd ifrån tulls åsättande å kloralk, hvilken vara, som bekant, nära sammanhänger med de två kemikalier, vi nu ha att behandla.

Af dessa skäl, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag måste be att få tillägga några ord till hvad jag nyss sade. Den föregående ärade talarens senaste yttrande ger mig en välkommen anledning att godtgöra en försummelse, som jag begick, när jag nyss hade ordet. Herr Röing menar, att denna industri icke har några förutsättningar att komma till stånd i vårt land, hufvudsakligen på den grund, att vi icke ha den därför erforderliga råvaran, och anförde nu senare jämte detta skäl ytterligare, att råvaran såväl som den färdiga produkten tillverkas eller behärskas delvis af en trustartad sammanslutning. Naväl, det är sant, det ena såväl som det andra, men samma råvara importeras till Sverige sedan årtal tillbaka för en annan kemisk industri. Om denna har kunnat komma till, hvarför skulle icke denna andra kunna göra det? Vi ha här i Sverige i många år tillverkat klorater, kemiska produkter, som användas bland annat i tändsticksindustrien, klorhydrat kali och andra kolsyrade salter. För dessa produkter ha vi måst liksom andra länder, som tillverka samma vara, taga hela vårt behof af råvara från samma Tyskland, från samma trustartade sammanslutning. Så ha också, som jag nämnde, andra länder måst göra för sin klorattillverkning; och i konkurrensen med Tyskland ha såväl Frankrike som Schweiz köpt sin råvara från Tyskland och de tillverka klorater, som Tyskland äfven tillverkar. Jag kan under sådana förhållanden icke tillmåta detta skäl den allra ringaste betydelse, ty säkert är, att det finnes icke någon större anledning för Tyskland att söka hindra Sverige att tillverka kaustikt kali, än det har funnits för Tyskland att hindra Sverige, Frankrike och Schweiz att af samma råvara tillverka

kolsyrade salter. Under sådana förhållanden måste man ju söka andra skäl, och de skälen har jag förut bemött.

Vill man ha något bestående i fråga om en större tillverkning i landet, får man vara beredd att skänka en sådan nybörjande industri tullskydd. Vi ha knappast valet. Tidigare kunde man, om man var före andra, möjligen taga upp en fabrikation äfven utan tullskydd, men nu ställer det sig synnerligen svårt, och det visar just exempel från det mäktiga Tyskland, som användt metoden med framgång sedan åtskilliga år.

Det finnes emellertid förutsättningar för oss, och vi ha sedan 10 år tillbaka en fabrik, som när som helst kan börja eller fortsätta med tillverkning äfven af ifrågavarande tekniska produkter. Ett kapital, som herr Biesert angifvit till 750,000 kronor, har nedlagts i fabriken; kunniga män finnas där, och, hvad bättre är, en tioårig, ehuru i ekonomiskt afseende ledsam erfarenhet. Nu säger disponenten för fabriken i bref till mig ungefär följande: »Vår tillverkning af de tekniska produkterna har blifvit tillintetgjord. Våra sträfvanden ha stött på motstånd och svårigheter af många slag, men framför allt har det varit bristen på skydd mot dessa fluktuationer på världsmarknaden, som gjort, att fabriken icke kunnat så utveckla sig som önskvärdt varit.» Han tillägger slutligen, att nu finnes för denna industri ingenting annat än att vänta på tullskydd, för så vidt densamma skall kunna återupptagas.

Jag fick ju nu höra af min ärade vän från utskottet, att tulltaxekommittén har ansett sig kunna vara med om snart sagdt hvad som helst eller tror på tullskydd i hvilket fall som helst. Jag kan icke neka till, att jag har bra mycket större tro på tullskyddets nytta i många fall, än hvad den föregående ärade talaren gifvetvis har, men jag vågar också påstå, att jag har sökt, så godt jag förstätt, se till, huruvida ej fördelarna för Sverige af denna industris uppehållande och utveckling öfverväga olägenheterna för de industrier, som skulle drabbas af ett att börja med högre pris på varan; och jag har, som jag förut framhållit, funnit, att fördelarna för den svenska industriens allmänna utveckling äro så betydande, att dessa olägenheter, som jag nämnde, enligt mitt förmenande måste vika.

Nu har jag ju åtskilligt att här ytterligare anföra, men vågar, då det icke finnes något annat starkt skäl att bemöta, icke vidare upptaga kammarens tid.

Jag vill blott säga ytterligare det, att om vi skola till fullo använda all den rika vattenkraft vi ha här i landet, måste vi förr eller senare gripa till den utväg, som jag här har antydt, nämligen att genom ett lämpligt afpassadt tullskydd antingen uppmuntra de stora börjande industrierna, som nu finnas, eller söka frammana andra just inom det elektrokemiska området. Jag är så viss på detta, att om Riksdagen nu icke godkänner detta förslag, så kommer här inom några år att föreligga förslag i liknande syfte, hvilka med säkerhet komma att ha bättre framgång. Jag vidhåller mitt yrkande.

Friherre Palmstierna: Herr talman! Endast några få ord med anledning af den siste talarens yttrande! Det förhåller sig på det

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.

(Forts.)

viset, att marknaden för den elektrokemiska industrien måste monopoliseras, om näringen skall vinna framgång i vårt land. Detta är äfven förutsättningen för att industrien må kunna åstadkomma en export. Men så fort det blir fråga om export, möta vi stora samman slutningar utomlands, och nu är det så, att så godt som hvarenda kemisk artikel är kartellerad eller förtrustad. Det blir därför nödvändigt för våra fabriker att inträda i förbindelse med utländska firmor, som redan äro samorganiserade. Då komma här genast pris-karteller att inträda, hvilka komma att verka normerande på marknaden äfven inom vårt land. Den inhemska produktionen kan då icke ha den frihet i prisbestämningen, som den siste ärade talaren velat framhålla. Följaktligen kommer ej heller den industri, som vill konsumera dessa artiklar, att få den fördel af densamma, som framgått af hans anförande.

Det är för öfrigt icke uteslutande på tullskyddets väg man kan uppamma en sådan industri. Vi böra i regel, om möjlighet därtill finnes, förlägga densamma till de norra delarna af vårt land, där staten äger den väsentliga vattenkraften, ty då kan staten genom att lämna *billig vattenkraft* bereda möjlighet för en sådan industri att uppblomstra och därvid också få tillfälle att utöfva det inflytande på industrien, som kan vara lämpligt.

Jag har velat framhålla dessa synpunkter därför att vid förra årets riksdag en ungefär motsvarande fråga var före, och då omnämnde jag också, att den organisation, som fanns utomlands, skulle omöjliggöra friheten i prisbestämning på varorna här. Det skulle bli en världsorganisation i alla fall.

Herr Vennersten: Jag vill icke inlåta mig i någon längre diskussion med den senaste ärade talaren om trust- och kartellförhållanden, där han ju är specialist, men jag vill blott nämna, att jag af egen erfarenhet vet, hur betydelsefullt det är att gent emot utländska stora truster ha en inhemska tillverkning af de varor, som man nu måste köpa utifrån. Det är min öfvertygelse, att äfven i detta fall det kommer att visa sig välgörande, att vi ha tillgång till svensk vara och icke fullkomligt bli beroende af de utländska trusterna.

Efter det öfverläggningen nu förklarats vara afslutad, gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels afslag å samma hemställan och bifall i stället till den af herr Röing m. fl. afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Emellertid blef votering begärd, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och auslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 72:o) af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten af herr Röing m. fl. afgifna reservationen.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Voteringen utföll med 107 ja mot 78 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 73:o)—87:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls,

Punkten 88:o).

Utå mom. a) hemställde utskottet, att motionen II: 248 af herr *Eriksson* i Grängesberg m. fl. i hvad den afsåge begäran om utredning rörande tullsystemets verkningar och plan för det statsfinansiella anordnandet af detta systems delvisa aflösande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid momentet afgifven reservation hade herr *Branting* i öfverensstämmelse med det i motionen gjorda yrkande föreslagit att Riksdagen måtte besluta:

att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt verkställa en möjligast allsidig utredning rörande tullsystemets verkningar samt lämpligheten af dess afskrifning eller modifiering, hvarvid särskildt borde beaktas, i hvad mån lifsmedelstullarna till skada för befolkningens breda lager och till förfång för vårt lands konkurrenskraft på världsmarknaden verkade till fördyring af lefnadskostnaderna, samt för Riksdagen framlägga de förslag denna utredning kunde föranleda; samt

att likaledes hos Kungl. Maj:t anhålla, att i samband med denna utredning måtte uppgöras en plan för att, dels genom besparingar och dels genom beredande af andra inkomstkällor för staten, ordna frågans statsfinansiella sida, därest Riksdagen funne sig böra, sedan utredningen föreläge, besluta lifsmedelstullarnas fullständiga afskaffande samt däremot svarande, eljest påkalladt borttagande af eller nedsättning i öfriga tullsatser.

Sedan utskottets hemställan upplästs, yttrade

Herr *Branting*: Herr talman, mina herrar! Under den korta principdebatten tidigare i dag hade jag tillfälle att framhålla, hvarför jag för min del icke kunde under den situation, som nu föreligger, vidhålla det yrkande på afslag, som framstälts i den socialdemokratiska gruppens motion. Men så mycket hårdare måste jag hålla på det yrkande på utredning af tullfrågan, som framförts i samma motion och som väl kan sägas vara det bärande momentet i densamma.

Vi stå nu vid den punkt i detta betänkande, där det skall visa sig, huruvida strömningen ute i landet af missnöje mot tullsystemet har vunnit tillräcklig resonans för att kunna föra ett sådant yrkande

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

på utredning fram till seger inom Andra kammaren. Det har visat sig i några af de voteringar, som här förut ägt rum, särskildt beträffande fläsktullen och majstullen, att redan majoritet finnes i denna kammare för tullfrihet på dessa lifsförnödenheter. Det visade sig i fråga om spannmålstullen att visserligen icke majoritet uppnåddes för denna tulls nedsättning, men att man väl kan säga, att utgången där var ganska oviss, så glest besatt som kammaren var, och att i alla fall de båda olika meningarna om, huruvida nedsättning bör göras i dessa spannmålstullar omedelbart eller icke, väga tämligen jämnt inom kammaren. Det är sålunda uppenbart, att tron på det bestående tullsystemet vacklar inom vidsträckta lager af kammaren. Men skall det kunna gifvas något nyttigt direktiv, skall det kunna åstadkommas någonting, som kan bli ett uppslag till en ändring till det bättre i ett tillstånd, med hvilket missnöjet är så pass stort och utbredt som framgår af dessa fakta, så måste som underlag därför finnas en utredning af tullfrågan, sådan den för närvarande ter sig för Sverige, en utredning, som tar upp problemet i hela dess vidd.

Utskottet vänder sig i sitt motstånd mot tanken härpå väsentligen mot sammanföringen med den fråga, som nu förevarit, frågan om hvad jag i förmiddags tillät mig beteckna som en underhandlings-taxa. Men utskottet nödgas själf medgifva, att en sådan utredning skulle vara af stort intresse, och de skäl, som mera i förbigående anföras mot densamma, äro att en dylik utredning naturligtvis är en svår sak att utföra och äfven skulle kräfva ganska betydligt med tid. Det skall ingalunda falla mig in att bestrida, att en sådan utredning, om den skall få verkligt värde, måste taga en viss tid och att den kommer att ställa stora kraf på dem, som få sig anförtrordt att utföra ett sådant uppdrag, men jag kan dock icke annat än beteckna det såsom ett mycket svagt skäl mot ett utredningsförslag, att man blott framhåller de svårigheter, som möta vid detta företags fullföljande.

Det har knappast ens från protektionistiskt håll bestridts, att Sverige för närvarande är ett bland de dyraste länder i världen. Hur olika vi än kunna tänka beträffande de orsaker, som bestämma detta förhållande, hur mycket eller litet vi vilja tillskrifva den ena eller andra inverkan faktorn att vara vållande därtill, så är det ändå solklart och förnekas knappast på allvar, att nog är tullsystemet, särskildt lifsmedelstullarna, en af de bidragande orsakerna till att vi hålla oss på en så hög prisnivå i afseende på våra förnödenheter. Hur mycket dessa tullar inverka på denna dyrhet i vårt land, är icke på minsta sätt undersökt. Här står påstående mot påstående, och detta ämne har ej heller af tulltaxekommittén upptagits eller ens kunnat upptagas, då den fattade sitt uppdrag såsom afseende endast en modernisering af den föråldrade tulltaxan. Men det kan inte bestridas, att den del af betänkandet, som tulltaxekommittén har ägnat åt den allmänna principutvecklingen, präglas af en i hög grad ensidig syn på tullsystemets välsignelser. Man får onekligen intrycket af *en troendes* syn på systemet, när man får se sådana satser, som de, hvilka äfven upprepas i utskottets resumé, där det heter t. ex., att man rent af väntar, att det »icke minst för den kroppsarbetande befolkningen skulle framstå som ett lifsintresse att, medelst lämpliga tullsatser, nödig kon-

kurrensförmåga bereddes de svenska näringarna i täflan med utlandet»; och vidare talas det, gentemot tanken på att byta om system efter ett tjugotal år, om »vådan af täta rubbningar i de ledande principerna!» Detta intryck bestyrkes ytterligare af den enligt min mening fullkomligt oriktiga slutsats, hvartill kommittén kommit, då den påstår, att »någon större meningsskiljaktighet icke torde kunna ifrågasättas ifråga om skyddssystemets tillämpning». Det är ju uppenbart, att de, som så skrifva, stå på en grund, där öfver hufvud taget ingen diskussion af tullsystemet förekommer, där ännu intet tvifvel på detta systems gagn anfäktat dem, utan där de förhålla sig, som om detta system vore ett axiom, från hvilket vi kunna utgå, och vid hvilket vi böra stå fast.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Nu är ju emellertid ställningen ute i landet så fullständigt olika, mot hvad den var för tjugu år sedan. Vårt näringslivs förhållanden äro i alla möjliga riktningar så i grund förändrade, att det redan af den anledningen synes mig påtagligt, huru befogadt det skulle vara äfven för dem, som hålla på protektionismen och lita på dess satsers riktighet, att här göra en mönstring, huruvida förhållandena i vårt land fortfarande äro af natur att låta detta system framstå till sin fördel.

Om vi blott tänka på huru olika det var på 1880-talet, då agitationen för spannmålstullarna började, hvilket ju skedde under trycket af den *amerikanska öfversvämmningen* med billig spannmål, som då bröt in öfver Europa, och huru detta förhållande ganska väsentligt förändrat sig i samma mån som Amerika själf för sin stora och växande industribefolkning måste konsumera en stor del af den spannmål, som landet producerar, så förstår man ju, huru det äfven i denna grundfaktor för hela tullsystemets införande inträdt en förskjutning, som väl måste vara värd en undersökning.

Nu är det ju vidare redan förut under diskussionen påpekadt, icke minst af min partivän herr Eriksson i Grängesberg i hans anförande under debatten om spannmålstullarna, huru *landtbrukets fortgående omläggning*, särskildt på sista tiden, medfört en förskjutning med afseende på dessa frågers ställning, som naturligtvis också är värd det allra största beaktande. I den mån småbruket tränger fram, får tullproblemet en annan karaktär. Den ställning, som småbrukaren intager till tullfrågorna, måste gifvetvis bli en helt annan, än den ställning, som godsägaren, hvilken förr odlade brödsäd, för sin del intagit. Detta är således något, som vi måste taga hänsyn till, om vi vilja se på dessa förhållanden, sådana de nu ställa sig för vårt land, och icke kritiklöst gå efter den gamla schablonen.

Det har vid flera tillfällen vid debatterna, som förts i kväll om detaljer i de olika tullsats-förslagen, framhållits — och icke minst fäste jag mig vid det i herr Vennerstens senaste anförande — behovet af ett litet skydd för den *uppspirande* industri, som man väntade skulle komma till stånd genom en skyddstull på den ena eller andra varan. Ja den synpunkten hade på sin tid och har fortfarande ett ganska starkt stöd äfven utom de egentliga protektionisternas kretsar. Man kan ju också mycket väl förstå, att en sådan situation kan uppstå, då det gäller en industri, som har förutsättningar att spira upp i ett

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

land, att den i början, medan den är späd, behöfver ett visst skydd gentemot en redan fullt färdig och skarp utländsk konkurrens. Men de, som hylla en sådan vacker tanke och på den grunden få fram protektionistiska tullsatser, de glömma alltför ofta, hvilken en af konsekvenserna häraf rätteligen borde blifva, nämligen den, att när denna industri vuxit sig stor och stark, så skall man också kunna gå med på en afskrifning af dessa tullsatser, som ju endast skulle afse att skydda den där industrien under dess första pröfvosamma tid mot en alltför hårdhänt konkurrens. Ur den synpunkten kan man väl säga, att hela vår industri under de tvenne decennier, som vi haft vårt tullskyddssystem, utvecklats sig på ett sätt, som väl måste göra det till en aktuell fråga, huruvida icke vissa industrier skulle kunna afstå en ganska väsentlig del af det skydd, som de kanske i början kunde hafva ett visst behof af, men som de nu, när de blifvit stora och starka och dominerande på alla områden, knappast längre kunna göra anspråk på.

Härtill kommer ju hela den synpunkt, som också är berörd något litet under de föregående debatterna, nämligen hvad *exportindustrien* med nödvändighet kräfver för att kunna blomstra upp och blifva till hvad den borde vara i vårt land med dess naturliga betingelser på vissa af dessa områden. Det är, att lifsmedelsprisen och med dem lefnadskostnaderna icke få bli alltför höga. Här stå exportindustriens intressen och arbetarbefolkningens intressen på aldeles samma linje. Bägge äro de angelägna om, att man icke kommer till alltför höga lifsmedelspriser.

Så vill jag till sist äfven peka på en annan företeelse, som här äfven varit på tal, nämligen *trustbildningen*. Det är klart, att införandet af en sådan ny faktor i det industriella näringslifvet måste äfven med afseende å tullagstiftningen medföra mycket stora förändringar. Man kan väl ändå icke utan vidare gifva sig till ro med, att det tullsystem, som af sina försvarare ansågs vara lämpligt för förhållandena sådana de voro för ett 20-tal år sedan, skall själfskrifvet i stort sedt vara lämpligt äfven efter så genomgripande förändringar i näringslifvet, som trustväsendets införande medfört. Det är ingenting mindre än den fria konkurrensens utmönstrande, som ligger i ett fullständigande af trustsystemet, och alla de konsekvenser och nya perspektiv detta öppnar kräfva beaktande och uttryck äfven i tullsystemet.

Det är också naturligt, att man särskildt från den allmänna ståndpunkt, jag står på, mången gång måste ställa sig tveksam och tviflande gentemot ropet på skydd för industrien, när man alltför ofta ser, att *industrien* i det fallet helt och hållet göres liktydig med *industriidkarne*. Det kan vara väl värdt beaktande och bör helt visst i en sådan utredning beaktas, huruvida någon hänsyn bör tagas till industriens olika sätt att behandla de lefvande arbetskrafter, som den köper för att kunna fullgöra sitt arbete. Redan under de stora tullstridernas dagar på 1880-talet finna vi att enstaka tankar åt det hållet framförts, fastän visserligen då från en sådan frihandelskämpe som S. A. Hedlund, hvilken satte i fråga att införa normalarbetsdag för den tullskyddade industrien. Detta betraktades den tiden som en okynnesmotion. Hvem vet i alla fall, om icke tiderna så pass mycket för-

ändrats, att det ingalunda numera låter sig så lätt affärdas, om det krafvet reses, att äfven *arbetarnes* ställning inom den tullskyddade industrien skall blifva föremål för särskildt beaktande?

Alla de förhållanden jag här påpekat synas mig med full klarhet och evidens visa, huru olika ställningen nu är mot för 20 år sedan. Detta gör det nödvändigt, att vi komma fram till en undersökning af situationen, af hvilket system, som för vårt näringslif är det fördelaktigaste, och då förefaller det mig, att endast en mycket doktrinär protektionism skall kunna hafva något egentligt i princip att invända mot en sådan utredning, som här af motionärerna begärts. Man skulle eljest kunna fråga sig, om denna protektionism fruktar, att en sådan utredning skall gifva mera nedslående resultat än den kan vara be- tjänt med, om den fruktar, att det skall visa sig, att den ofta konsta- terade och mycket omtalade stegringen af arbetslönerna, nämligen *no- minal*-lönerna, icke motsvaras af stegringen i *real*-lönernas köpkraft. Det är en fråga, som af samvetsgranna forskare besvaras på olika sätt, och det är gifvet, att denna fråga ställer sig ganska genant för dem, som utan vidare undersökning vilja tilltro tullsystemet de välsignelsebringande verkningar, som en del af dess försvarare tillskrifva det.

Ja, mina herrar! tullfrågan står, vare sig vi vilja det eller icke, på dagordningen, och den låter sig icke undanträngas. Den tid kommer, såsom jag redan sade i förmiddags, då krafvet på sänkning sär- skildt af lifsmedelstullarna och motverkande af de mångahanda konse- kvenser, som följa med hela tullsystemet, med större kraft och fram- gång måste göra sig gällande. Det är då fråga om, huru det skall ske på det sundaste och bästa sätt att få denna fråga fram. Det, som ensamt kan gifva underlag för ett ordentligt och samvetsgrant lagstiftningsarbete på dessa områden utan tvära och förhastade om- kastningar, måste just vara en sådan undersökning, som begäres i den af oss framlagda motionen. Det är klart, att denna utredning, såsom också af motionärerna framhållits, icke bör stanna vid enbart en ut- redning om tullsystemet utan äfven taga sikte på de statsfinansiella konsekvenserna vid öfvergången till ett mera frihandelsvänligt system och således äfven i detta afseende vara fullständig och uttömmande. Det är nämligen gifvet att, ehuru detta vidgar området, den ena af dessa frågor icke kan skiljas från den andra, utan att de, såsom vår statsbudget är inrättad, måste tagas samtidigt i beaktande.

Med anledning af hvad jag nu anfört, med hänsyn till det läge tullfrågan befinner sig uti, med hänsyn till att ingen utredning, så- dan den i verkligheten bör vara, skett af denna fråga, och med hän- syn till att förhållandena mer och mer nödvändiggöra, att vi taga under öfvervägande, huru vi skola ändra vårt tullsystem och sla in på en mera frihandelsvänlig riktning, men att till grundval för denna än- dring bör ligga en uttömmande och samvetsgrann utredning — med hänsyn till allt detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som af mig afgifvits vid här ifrågavarande punkt och som upptager två yrkanden, utredning dels beträffande tullfrågan i hela dess vidd, dels ock beträffande den statsfinansiella sida af frågan, som beröres i vår motion.

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Blomberg, Lindqvist, Lindley, Johansson* i Stockholm, *Persson* i Stockholm, *Åberg, Söderberg* i Stockholm, *Hasselquist, Tengdahl, Lindhagen, Lindberg, Thorsson, Nilsson* i Malmö, *Forssell, Berg* i Munkfors, *Rundgren, Larsson* i Västerås, *Leksell, Carlsson* i Malmberget, *Eriksson* i Grängesberg, *Lindblad, Kristensson och Strömberg*.

Friherre Bonde: Herr talman! Då i dag på förmiddagen frågan om lifsmedeltullarnas afskaffande eller afskrifvande stod på dagordningen, hade jag tänkt begära ordet för att framhålla de skäl, hvarför jag icke kunde gilla den motivering, som af utskottet blifvit anfordrad i förevarande punkt. Men jag gjorde det icke, då jag ju redan hade reserverat mig mot motiveringen och jag i allmänhet tycker, att en votering angående en motivering i kammaren är ganska öfverflödigt. Ty motiveringen får stå för deras räkning, som godkänt densamma, och den har i det stora hela ingen stor betydelse, då resultatet dock är det viktigaste. Jag begärde, som sagdt, icke då ordet, men då denna punkt nu behandlas, anser jag mig dock något litet böra beröra min ställning till frågan om lifsmedelstullar i allmänhet.

Min ställning till denna fråga är oförändrad i princip, sådan den redan var då hela vårt nuvarande tullsystem infördes. Jag kommer också att med glädje hälsa den dag, då ett enligt min tanke ingalunda för landet välsignelsebringande system kan blifva afskaffadt, ifall det blefve möjligt att nu uppnå något sådant, ty i trots af hvad herr Olausson här i dag uttalat, anser jag ingalunda, att det varit till någon större nytta för vårt jordbruk. Jag tror, att vårt jordbruk skulle gått lika lyckligt framåt och kanske säkrare till och med, ifall ej spannmålstullarna någonsin blifvit införda. Emellertid hafva dessa tullar såsom jag redan förut i dag anført, numera väsentligen ändrat karaktär. De äro icke längre endast skyddstullar. Det erkännes nog från många håll och kanske äfven från dem, som förut räknats till våra mest ifriga protektionister. De hafva öfvergått till att vara finanstullar och såsom sådana fastlästs, men huruvida detta är lyckligt eller ej är en fråga vid hvilken jag nu icke vill uppehålla mig. Jag tror dock förvisso att den indirekta beskattningsmetod, som därigenom införts, ingalunda varit till vårt lands gagn utan medfört många ödesdigra följder. Nu stå vi alla fall på den punkt, att vi icke i ett ögonblick utan en grundligare utredning kunna afskaffa dessa tullar, och det vore nog mycket önskligt, om en sådan utredning kunde komma till stånd. Hela vårt tullsystem hänger emellertid oskiljaktigt tillsammans, så att en sådan utredning måste äfven omfatta industrietullarna. Emellertid framställer sig i detta sammanhang äfven denna fråga: Kan verkligen en utredning i denna punkt i hela dess vidd hafva någon större betydelse, ifall den endast omfattar ett land? Jag tror tyvärr, att denna fråga äfven måste behandlas ur internationell synpunkt. Det är också ovedersägligt, att, liksom röster inom hela Europa höjts mot de ständigt tilltagande rustningarna, som utmatta folken, röster också hafva höjts mot det protektionistiska systemet, hvilket, äfven om det måhända på vissa håll skenbart för ett land framåt, dock i verkligheten undergräver dess lifskraft. Jag tror, att

frågan om, hvad som kan göras åtminstone inom vår världsdel för att få en jämkning till stånd på det tullpolitiska området, kommer att få en allt viktigare plats på dagordningen. De traktater, som ingås, äro symptom häraf. Men det kommer nog en dag, då dessa traktater komma att få en ännu större utsträckning och betydelse än de nu ha. Ja, kanbända att den federativa idé, som på många håll med hög röst gör sig gällande, kommer att allt mer och mer blifva hörd, och kanske det just blir på det tullpolitiska området, som densamma först kommer att vinna terräng.

Men om jag också anser, att en utredning rörande tullarna, vare sig internationell eller endast omfattande vårt land, skulle hafva en viss betydelse och vara till ett visst gagn — svår blir den alltid, ja, jag vet för tillfället knappast, på hvad sätt den skall kunna åstadkommas — så tror jag dock, att den tidpunkt man valt för detta förslag ingalunda är den lyckligaste. Jag uttalade i början af denna debatt en förhoppning om, att denna kammare skulle inse vikten och betydelsen af att ställa sig enig om det förslag, som bevillningsutskottet framlagt. Den förhoppning jag då uttalade har i rikt mått motsvarats af denna kammares hållning i dag. Det är glädjande att genom debatten blifvit konstateradt, att detta tulltaxeförslag i allt väsentligt blott med några få undantag enhälligt blifvit af denna kammare antaget. Den förhoppning jag uttalade om, att enhet skulle uppnås utåt vid detta beslut, har gått i fullbordan, men jag tror, att den sköld vi därigenom sammansmidt mot de angrepp, som kunna komma från främmande länder, skulle förlora betydligt i värde, ifall vi samtidigt själfva uttryckte en tvekan om, huruvida den verkligen vore smidd af ädel metall. Jag tror, att den darrning på armen, som detta skulle gifva tillkänna, skulle försvaga den ställning vi sökt vinna. Om också den dag kan komma, och jag är den förste att önska att den skall komma, då vi kunna vinna full klarhet om, huruvida det tullsystem vi följa är välsignelsebringande för landet eller ej, är det dock just nu allra minst lämpligt att besluta denna utredning. I anslutning till hvad jag vid debattens början uttalade, vill jag här upp-
repa, att jag tror, att det skulle försvaga vår ställning att nu besluta en utredning, och därför anser jag, herr talman! det under nuvarande förhållanden vara klokt och rätt att bifalla utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Branting: När jag hörde den föregående ärade talaren yttra sig om nödvändigheten eller åtminstone önskvärdheten af, att denna utredning om tullarna från början ställes på internationell basis, och att en sänkning af de nuvarande tullmurarna, hvilka vi här i landet för vår del lida af, endast skulle kunna lämpligen komma till stånd, när samtidigt något i samma stil kunde beslutas i utlandet, var det icke utan, att jag hade en liffig erinran om den argumentation, som man alltid brukar få höra från högerhåll, när det är tal om en minskning af de ruinerande försvarsbördor, som vi efter så många mening påläggas vårt land. Det är naturligt, att det önskvärdaste vore, att en sådan sänkning af tullsystemet kunde ske någorlunda likformigt, likaväl som det är naturligt, att det vore önskvärdt, att en

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

minskning i rustningarna så kunde ske. Men detta kan dock icke och bar dock icke af dem, hvilka inom hvarje land stå såsom målsmän för dessa sänkningskraft, kunnat godkännas som anledning, hvarför de skulle lägga armarna i kors och icke arbeta för förverkligandet af sina syften. Visst är, att vi, om vi här i landet skola kunna komma någonstädes mot tullmurarna likaväl som mot rustningarna, få vara beredda att särskildt för oss gå löst mot dem och icke vänta på, att man öfverallt i utlandet samtidigt skall vara färdig att taga samma steg.

Den ärade talaren framhöll emellertid kanske icke detta skäl som det hufvudsakliga, utan det, hvarpå han syntes lägga ännu större vikt var, att tidpunkten nu icke skulle vara lämplig. Han gick ända därefter i lyrisk glöd för det nu genomvoterade förslaget, att han liknade det vid en sköld af ädel metall. Ja, det är verkligen en vacker bild af en frihandlare att likna detta nu voterade högprotektionistiska förslag vid något sådant. Han var emellertid rädd för att vi skulle genom ett beslut om utredning, som skulle visa hvad hela världen vet, att det här i Sverige på många håll råder ett starkt missnöje med tullsystemet, att vi därigenom skulle betyga, att vi göra en darning på armen och icke längre stå så starka i våra förhandlingar, som skola öppnas med Tyskland.

Jag kan icke för min del förstå ett sådant resonemang; mig förefaller det vittna om en skugggrädsla, med hvars tillhjälp man kan fordra en undfallenhet, som verkligen går för långt. Det är dock hvarken för Tyskland eller någon annan makt obekant, att i Sverige äfven finnas frihandlare och icke endast protektionister, ehuru jag medgifver, att just den senaste ärade talarens anförande både nu och i viss mån i förmiddags kunde tyda på, att vi kanske, om man går upp på gemensam linje på detta sätt, allesamman komma att se ut som protektionister. Mig förefalla de skäl, som sålunda anförts, föga öfvertygande. Är det så, att vi äro öfverens om, att denna sakliga utredning är svår, att den kräfver rundlig tid, då kan det sannerligen icke vara för tidigt att börja med densamma. Och jag tror icke, att det förhållandet, att vi nu här hafva utan motsägelse funnit oss i en tulltaxa, som under sakernas nuvarande läge varit i viss mån oundviklig, att det förhållandet kan på minsta sätt försvagas därigenom, att här göres en hemställan från Andra kammaren, som visar, att den äfven vill vara med om en utredning af tullfrågan i hela dess vidd. Det är härmed icke sagdt annat, än att förhållandena, då tullsystemet infördes i vårt land, och förhållandena nu äro så olika, att vi hafva skäl att göra en sådan utredning, och att de lidanden, som tullsystemet onekligen bragt öfver de minst bärkraftiga lagren af vårt folk, äro så betydliga, att en sådan utredning är af trängande behof påkallad. Därför måste jag, herr talman, vidhålla mitt yrkande.

Herr Vennersten: Herr talman! Om icke den senaste ärade talaren återkommit till ämnet, skulle jag icke hafva tagit mig friheten att taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, men jag tror, att det icke är rätt att låta detta hans senaste anförande stå helt och hållet oemotsagdt. Dessutom gaf den ärade talaren mig i sitt första anförande

en annan anledning att gifva ett svar, hvaraf jag naturligtvis gärna begagnar mig.

Man kan väl icke, vare sig man är protektionist eller frihandlare, ställa sig alldeles oförstående inför det faktum, att det socialdemokratiska partiets ledare i vårt land jämte alla hans partivänner här i kammaren resa sig upp och förklara, att de önska en utredning sådan som den föreslagna. Jag vågar påstå, att det är ett förhållande, till hvilket vi måste taga hänsyn. Men om jag också tror detta, tror jag lika fullt, att friherre Bonde hade fullkomligt rätt, då han sade, att ögonblicket är illa valdt att nu skriva och begära en sådan utredning. Jag hyllar fullkomligt samma uppfattning som han och vågar tro, att den öfvervägande delen af svenska folket, som öfver hufvud kan hysa intresse för och förstå dessa angelägenheter, skall ställa sig på friherre Bondes sida. Åtminstone har jag från skilda håll hört just den uppfattningen göra sig gällande, att vi nu icke skola söka vare sig genom ett sådant skrivelseförslag som det ifrågasatta eller genom andra åtgärder rubba det, som skall utgöra vårt starkaste vapen i blifvande underhandlingar. Men finnes då ingen möjlighet att komma öfverens om, hur man bör gå tillväga för att tillmötesgå krafvet på utredning och upplysning i detta viktiga spörsmål? Jag är protektionist och skäms icke därför, men, om jag så är, är jag det af fullaste öfvertygelse, därför att jag tror, att vårt skyddssystem är rättvist och nyttigt för landet i dess helhet, för arbetare såväl som arbetsgifvare och alla andra element i vårt svenska samhälle. Och jag är icke rädd för en utredning just därför, att jag är öfvertygad om, att jag har rätt. I England pågår, som vi veta, en strid om tullskydd eller icke tullskydd. Vapenhvila råder kanske för ögonblicket, men striden har pågått så häftigt, att ingen kunnat undgå att iakttaga den. Jag har här i min hand en bok, utgifven af en professor Ashley i Birmingham, skriven efter ett ingående studium af tyska arbetarförhållanden. Boken, som sedermera är utgifven äfven på tyska, bär titeln »De arbetande klassernas uppstigande i Tyskland under det senaste kvartsseket». Så hafva engelsmännen gått tillväga, de hafva själfva studerat, de hafva tagit saken i egen hand. Men denne man, som hvarken är arbetare eller arbetsgifvare, söker ställa sig på vetenskapsmannens ståndpunkt och söker därifrån bedöma förhållandena. Vi hafva i dessa dagar läst, att engelska arbetare utsändt delegerade för att i Tyskland taga reda på, hur det förhåller sig med det berisade goda tillståndet inom Tysklands arbetarkretsar. Äfven här ser jag en utväg, som icke är att förakta. Vore det icke möjligt, att vi, utan att i dag besluta en åtgärd, om hvilken flertalet hyser den meningen, att den i närvarande stund är farlig, söka så småningom, kanske med hänsyn till blifvande val till denna kammare, gifva folket upplysning och söka framkalla meningsutbyte i pressen eller eljest för att se till, hvar sanningen och det lämpliga här kunna ligga? Jag hoppas och tror, att, då, såsom tydligt är, detta tullspörsmål kommer att spela en så betydande roll i det politiska arbetet här i Sverige under kommande tider, från bägge sidor villiga krafter skola ställa sig till förfogande och hjälpas åt att skaffa upplysning och lämna upplysning, och i denna mening tror jag äfven, att man gärna kan gå

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.

(Forts.)

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.

(Forts.)

den ärade talaren så till vida till mötes, att man säger, att det är vår skyldighet att taga hänsyn till, hvad han och hans meningsfränder här begära.

Jag kan emellertid icke underlåta att, då jag nu har ordet, påpeka ett förhållande, som är af den art, att det visar, hur försiktigt man bör gå tillväga, då man bedömer förhållanden sådana som dessa. Man har beskyllt oss protektionister för att vara doktrinära, men jag är rädd för, att samma fel förekommer äfven å andra sidan. Beträffande småbruket yttrade herr Branting något om, att detta icke skulle hafva behof af tullskydd eller gagn därpå. En annan ärad talare har här i kväll varmt framhållit motsatsen, och jag vill nu ur Tysklands senaste historia draga fram några siffror. Jag skall icke göra det utförligt, men jag tror, att saken förtjänar att begrundas.

Från år 1882 till år 1895 d. v. s. på 13 år tilltogo jordbruk om 2 till 20 hektar (d. v. s. småbrukarjorden) med 659,258 hektar och i förhållande till hela den odlade jorden med 1,26 %, under det jordbruk under 2 hektar stått i det närmaste stilla och de större jordbruken minskats med 1,33 %. Nu säger en, så vidt jag vet, framstående socialdemokratisk skriftställare i Tyskland, David, följande: »Sälunda äro just småbruket, tillhörande själfständiga jordbrukare af bondeklass, stadda i frammarsch, d. v. s. jordbruk, som äro lagom stora för att bereda ägarna full sysselsättning och existens». Den ifrågasvarande iakttagelsen hade den verkan, att socialistledarne insågo, att det icke längre dugde att komma till bönderna och förkunna den gamla Marx'ska satsen, utan man har lagt om sin taktik, förklarligt nog, synes det mig, sedan man funnit, att småbruket under skyddssystemet har kunnat kraftigt utveckla sig. Samtidigt finna vi, att i det icke tullskyddade England intet småbruk finnes, och att man där nu börjar göra allvarliga ansträngningar för att åstadkomma sådant.

Jag har blott velat framhålla detta som en liten detalj i det stora spörsmål, som vi måste ställa oss före att lösa så godt vi förstå. Jag vill sluta med att förklara, att jag för min del alldeles icke har något emot att ägna denna fråga all den uppmärksamhet, som den förtjänar, men jag tror icke, att det för närvarande är lämpligt att göra detta i form af en skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag har begärt ordet, då den senaste ärade talaren gjorde gällande, att herr Branting eller jag, hvilken han nu syftade på, skulle framhållit, att småbruket icke vore i behof af tullskydd, medan en annan talare — själf småbrukare — fört fram den meningen, att det behöfdes sådant skydd. Just dessa två divergerande uppfattningar synas mig utgöra det allra bästa beviset för, att det på detta område behöfs en opartisk utredning. Nu är det så, att både de, som vilja ha tullskydd, och de, som icke vilja ha det, naturligtvis anse sig ha rätt i lika hög grad, och det finnes ingen möjlighet för att de vilja taga skäl af hvarandra. För min del ber jag att bestämdt få säga ifrån, att hvad ankommer, på mig och de flesta inom mitt parti, så vilja vi verkligen vara med om att på allvar pröfva den föreliggande frågan samt väga skäl mot skäl. Vi säga icke med en bestämd, förutfattad mening, att det under nuvarande ekono-

miska förhållanden skall vara frihandel på alla områden, utan vi vilja pröfva och därför fordras att på alla möjliga vägar få fram en allsidig utredning. Men då böra våra motståndare å sin sida vara med om en opartisk utredning, så att vi på detta sätt till slut erhålla det bästa möjliga, allsidiga material för frågans belysning. Den väg, som herr Vennersten pekat på, nämligen att hvarje parti för sig skall söka få en utredning till stånd genom att sända någon expert till utlandet — han menar naturligtvis, att äfven hans meningsfränder skola göra på det sättet — den vägen leder icke till det resultat, som vi afse, nämligen en opartisk och allsidig utredning.

Här har framställts såsom ett vägande skäl mot vår begäran, att tiden skulle vara olämpligt vald. Jag ber att mot detta tal få instämma med herr Branting, då han sade: att nog bör man i Tyskland och andra länder begripa, att det i Sverige finnes djupa och allvarliga strömmingar, som rikta sig mot den protektionistiska taktiken, och att vi ha talande skäl för att taga frågan under allsidig och opartisk utredning. Däri synes mig icke ligga någon fara, och jag ber, herr talman, att på nu anförda skäl få yrka bifall till vår reservation.

Herr Branting: Jag vill blott konstatera, att herr Vennersten erkänt, att tullfrågan kommer att spela en framträdande roll i den svenska politiken. Under sådana förhållanden synes mig därför det punkten nu om någonsin ur *svensk* synpunkt, ur de inre förhållandenas synpunkt, vara lämplig för att man skall söka åstadkomma en så objektiv utredning som möjligt, hvilken naturligtvis icke kan bli på något sätt uttömmande på privata initiativ, huru god vilja som än må visas från den ena eller den andra enskilda sidan att få en sådan till stånd.

Det framhölls också af herr Vennersten, att det skulle vara olämpligt att *nu* gå till denna utredning. Jag skulle ha varit honom mera tacksam, ifall han tillagt någon upplysning om, *när* det skall för honom vara lämpligt att gå till en sådan objektiv utredning genom regeringens försorg. Jag har eljest anledning befara, att, om man nu icke vill ha en utredning, därför att vi stå inför traktatsförhandlingar med Tyskland, vi om ett eller annat år stå inför traktatsförhandlingar med ett annat land o. s. v., och att med hänsyn till dessa förhandlingar med vissa utländska stater de missförhållanden, hvarunder vår befolkning lider, fortfarande skola kvarstå oundersökta och utan den utredning, som bör vara grundvalen för ett systematiskt afhjälpande af desamma.

Jag kan icke erkänna, att herr Vennerstens argumentation är tillräckligt bärande, och jag måste därför, herr talman, vidhålla mitt yrkande.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I öfverensstämmelse med de därunder framkomna yrkandena gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Branting vid momentet afgifna reservationen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.

vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

(Forts.) Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställen i punkten 88:o mom. a) af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställen, bifallit den af herr Branting vid momentet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 127 ja mot 63 nej; vid hvilken utgång kammaren bifallit utskottets hemställen.

Mom. b).

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 1:o).

§ 2 i förslaget till tulltaxeförordning var af följande lydelse:

Varor från land, där svenska fartyg eller varor åtnjuta mindre gynnsam behandling än andra länders, må kunna efter Konungens förordnande beläggas med tilläggstull, utöfver den enligt tulltaxan utgående tullafgift, till högst samma belopp som denna senare, eller, där varan enligt taxan är tullfri, påföras tull till högst det belopp, hvartill varans värde uppgår.

Särskild tullafgift enligt hvad nu är sagdt må åsättas allenast å tid, då Riksdagen icke är samlad. Beslutet därom skall underställas näst sammanträdande Riksdag inom tio dagar efter Riksdagens öppnande och gäller, där Riksdagen icke godkänner detsamma oförändradt, högst tio dagar efter det Riksdagen fattat sitt beslut i frågan.

Utskottet hemställde,

- a) att § 2 i förslaget till tulltaxeförordning måtte utgå; samt
b) att till samma förordning måtte fogas en så lydande öfvergångsbestämmelse:

Öfvergångsbestämmelse att lända till efterrättelse intill utgången af år 1912.

Varor från land, där svenska fartyg eller varor åtnjuta mindre gynnsam behandling än andra länders, må kunna efter Konungens förordnande beläggas med tilläggstull, utöfver den enligt tulltaxan utgående tullafgift, till högst samma belopp som denna senare, eller,

där varan enligt taxan är tullfri, påföras tull till högst det belopp, hvar till varans värde uppgår.

Särskild tullafgift enligt hvad nu är sagdt må åsättas allenast å tid, då Riksdagen icke är samlad. Beslutet därom skall underställas näst sammanträdande Riksdag inom tio dagar efter Riksdagens öppnande och gäller, där Riksdagen icke godkänner detsamma oförändradt, högst tio dagar efter det Riksdagen fattat sitt beslut i frågan.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Forts.)

Emellertid hade reservationer afgifvits:

af herrar *Bromée* i Billsta och *Röing*, hvilka ansett, att bestämmelserna i § 2 af Kungl. Maj:ts förslag till tulltaxeförordning bort helt och hållet ur förslaget utgå; samt

af herr *Branting*, som tillkännagifvit, att han hvarken kunnat biträda regeringsförslagets § 2 eller den modifikation af densamma, som utskottet framlagt.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Bromée* i Billsta anförde: Herr talman! Såsom framgår af betänkandet, har jag reserverat mig vid denna punkt, och jag anhaller därför, att, fastän tiden är långt framskriden, få säga några ord.

I en förra året framlagd kungl. proposition hade Kungl. Maj:t gjort framställning dels om ändring af 60 § regeringsformen och dels om rätt för Kungl. Maj:t att pålägga tull och tillverkningskatt utan Riksdagens hörande. Dessa båda framställningar afstyrktes, den förra af konstitutionsutskottet och den senare af bevillningsutskottet, och Riksdagen afslog jämväl framställningarna. Nu har Kungl. Maj:t vid denna riksdag i propositionen nr 69 gjort samma framställning i afseende därpå att Kungl. Maj:t må äga rätt att utan Riksdagens hörande pålägga tull och skatt, men däremot har icke gjorts någon framställning om en grundlagsförändring. Vid förra årets riksdag yttrade bevillningsutskottet i sitt betänkande, att det icke ville underlåta att gifva uttryck åt de betänkligheter af konstitutionell art, som vid behandlingen af den föreliggande propositionen inom utskottet uttalats. Det hade nämligen satts i fråga, huruvida det kunde anses stå i full öfverensstämmelse med en rätt tolkning af 60 § regeringsformen, att Riksdagen på sätt, som föreslagits, till Kungl. Maj:t för alltid eller för viss tid afstode en del af sin bestämmanderätt öfver bevillningarna. Bevillningsutskottet har nu visserligen icke tillstyrkt propositionen i sin helhet utan endast i så måtto, att 2 § i förslaget skulle flyttas till tulltaxeförordningens öfvergångsbestämmelse och lända till efterrättelse endast till utgången af 1912. Men mig synas samma betänkligheter föreligga i år som förra Riksdagen, hvilka betänkligheter icke förminskats däraf, att det nu icke föreligger någon proposition om den förra året föreslagna grundlagsförändringen, och ej heller däraf, att rätten nu skulle lämnas för bestämd tid. Det var förra året jämnt 100 år, sedan rätten för svenska folket att sig själft beskatta sista gången fastslogs, och Riksdagen ville då icke fira 100-årsminnet med

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

att fränsäga sig eller afstå något af denna rätt. Jag hoppas att denna Riksdag, särskildt denna kammare, ej heller vill i år göra det. Om man än måste medge, att det finnes ett mindre antal affärsmän, som icke ställa sig till lojal efter rättelse gällande föreskrifter vid förtullning af de varor, de infrakta, vill jag ändock hoppas, att dessa äro jämförelsevis få. Och om de än skulle vara flera, eller färre, kan det ingalunda vara rätt och välbetänkt, att svenska folket genom Riksdagen därför skall afstå något af den själfbeskattningsrätt, som våra fäder genom grundlagen förvärfvat oss. Vederbörande böra hellre på annat sätt söka stäffa de oegentligheter, som kunna förekomma.

Jag skall i denna sena timme ej upptaga tiden längre, utan jag ber, herr talman, att få yrka, att 2 § måtte ur förslaget utgå; och jag yrkar sålunda afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till min och herr Rönigs reservation.

Vidare yttrade

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Tyvärr nödgas jag konstatera, att den senaste ärade talaren måtte ha på något sätt missuppfattat, hvad här är fråga om. Först och främst yttrade han, att här återkommer regeringen med samma förslag, som i fjol blef afslaget och som afsåg att förhindra köpmännen att på illojalt sätt begagna sig af tullförhöjningar, samt yrkade sedan afslag på 2 § i den ifrågasvarande lagen.

För det första är 2 § redan af utskottet afstyrkt och förvandlad till en öfvergångsbestämmelse vid slutet af lagförslaget, och för det andra gäller här icke alls detsamma som i fjol, utan här gäller det en fråga af internationell karaktär. Här gäller att åt Kungl. Maj:t öfverlämna rättighet att, ifall en främmande makt under pågående traktatsförhandlingar eller eljest vill etablera tullkrig och förhöja tullar gent emot Sverige, genast svara med samma vapen. Jag erkänner villigt, att det är att afstå en viss del af Riksdagens beskattningsrätt åt Kungl. Maj:t att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att på detta sätt tillfälligt kunna gent emot en viss främmande makt höja tullarna, men det är en ofantligt stor skillnad mellan detta förslag och det, som i fjol förelåg. Jag har inom utskottet hyst ganska stora betänkligheter äfven mot denna fråga i det skick den kommit från Kungl. Maj:t, nämligen mot att i en lag införa en bestämmelse, hvarigenom denna rätt öfverlämnas till Kungl. Maj:t, men då ledamöterna i utskottet genom ömsesidigt tillmötesgående kommit därhän, att bestämmelsen förvandlats blott till ett öfvergångsstadgande att gälla under en bestämd kortare tid, egentligen endast under allra högst två år, d. v. s. till och med slutet af 1912, så synes mig förhållandet annorlunda. Det finnes ju också prejudikat på, att Riksdagen gjort så i ett annat fall, beträffande postbevillningen, då Riksdagen för viss tid öfverlämnat åt Kungl. Maj:t rättigheten att vidtaga sådana ändringar, som betingades af ändringar, som andra makter gjorde.

Jag tror, att det härvidlag är lämpligt att lämna i Kungl. Maj:ts händer detta medel att i visst fall försvara vårt land, och jag tror ingalunda, att Kungl. Maj:t kommer att på något sätt missbruka

denna rättighet; ja, Kungl. Maj:t *kan* icke missbruka den, då det ju gifves bestämda förutsättningar för att bestämmelsen skall kunna tillämpas, och vare sig man må hysa förtroende eller icke förtroende till Kungl. Maj:ts regering, så kan man med fullt lugn öfverlämna denna helt visst icke af maktbegär eftertraktade rättighet åt Kungl. Maj:t. Den afser endast och allenast att lämna ett försvarsmedel i regeringens hand. Man skulle kunna jämföra hvad nu föreligger med den omständigheten, att Riksdagen ju öfverlämnar under vissa villkor de båda kreditiven åt Kungl. Maj:t att i händelse af krigstillfälle få anlitas. Det här är också ett slags kreditiv, ett vapen att användas i händelse ett tullkrig etableras, för att utan tidsutdräkt ögonblickligen afvärja dess ödesdigra följder. Visserligen finnes en utväg, att Kungl. Maj:t sammankallar urtima riksdag, men detta är dock en öfverflödigt omväg. Jag tror att, för att göra hvad vi i dag beslutat fullt effektivt, kam-maren icke bör tveka ett ögonblick att i den modifierade form, som förslaget föreligger, gå med på detsamma. Man kan icke anse, att Riksdagen på något sätt därigenom afsagt sig sin urgamla beskattnings-rätt, hvars bekräftande vi i fjol firade 100-årsminnet af, för att begagna den föregående ärade talarens ord. För att komplettera hvad vi redan beslutat i dag böra vi, äfven om också på vissa håll med tvekan, bevilja Kungl. Maj:t denna rättighet, hvarför, herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

Herr Branting: Herr talman! Jag har i motiverad reservation antydt de skäl, som göra, att jag icke för min del kan se saken ur samma koncilianta synpunkt som den föregående ärade talaren, utan jag måste för min del vidhålla, att vi här stå inför en ökning af Kungl. Maj:ts befogenhet på Riksdagens bekostnad, som icke föreligger något skäl att Riksdagen skall låna sig till. Utskottet medger själf i sin korta motivering, att så är förhållandet, när det talar om den rätt i viss mån öfver tullbevillningen, som med detta stadgande skulle inrymmas åt Konungen. Nu finner utskottet visserligen denna rätt icke böra gifvas för obestämd tid utan såsom en öfvergång till 1912 års slut.

Jag skulle kunna förstå den ståndpunkten, om det verkligen vore något tvingande behof, som här föreläge, att gifva den verkställande makten denna rätt i sin hand, men det är mig alldeles omöjligt att fatta detta, och på grund af de diskussioner, som förts i bevillnings-utskottet, har jag icke heller kunnat få den uppfattningen, att något sådant behof skulle föreligga. Dessa diskussioner hafva på mig gjort intrycket af, att det här gäller egentligen en etikettssak. Man har tyckt, synes det mig, att när liknande bestämmelser finnas i de flesta andra länder, skulle icke den svenska regeringen vara sämre, utan hafva en sådan befogenhet. Men vår konstitution är i detta fall så uttryck-
lig som möjligt, och då vi hafva ett grundlagsstadgande i § 60 rege-
ringsformen, där det alldeles uttryckligen står: »Ej må några allmänna
afgifter af hvad namn och beskaffenhet som helst utan Riksdagens
samtycke kunna förhöjas, tullen å inkommande och utgående spannmål
allena undantagen», förefaller det mig, att man kommer betänkligt

Ang. förord-
ning med
tulltaxa för
inkommande
varor.
(Forts.)

för nära denna bestämmelse genom ett bifall äfven till det modifierade förslag, som utskottet här gjort sig till tolk för.

Det sades af den föregående ärade talaren, att det blott var fråga om ett försvarsmedel i regeringens hand, som vi här skulle gifva. Ja, det får jag säga, att jag skulle finna det högst betänkligt, om man på allvar tänkte öfverlämna en sådan befogenhet som att antaga en mer eller mindre klar utmaning till tullkrig, som kan hafva gjorts från främmande land, att öfverlämna sådan befogenhet åt regeringen utan Riksdagens hörande. De argument, som anförts till stöd för detta, synas mig slå ihjäl hvarandra. *Antingen* anser sig Kungl. Maj:t vilja hafva sådan rätt för att utan Riksdagens hörande i vissa fall handla — i så fall är det en betänklig sak, ty då kan Riksdagen finna sig indragen i ett tullkrig, när den sammanträder, och har då att i viss mån taga konsekvensen af detta, som den kanske icke själf från början skulle hafva varit med om. *Eller också* är det, som jag förut sagt, endast en rätt, som skall stå som en dekoration; och naturligtvis tänker man sig, att en regering icke skall ingripa mot en stormakt och börja ett tullkrig, medan Riksdagen icke är samlad. Detta förefaller alltså att vara ett synnerligen svagt argument.

Friherre Bonde berörde ett förhållande för ett par år sedan, då vi skulle ha haft ett likartadt fall i fråga om posttaxorna. Men det är att märka, att förhållandet då låg så, att postbevillningen i fråga om den utrikes posttaxan hade varit ett gammalt tvisteämne mellan Kungl. Maj:t och Riksdagen åtminstone så tillvida, som Kungl. Maj:t icke velat vara med om att riktigt obetingadt godkänna Riksdagens befogenhet att själf bestämma i detta afseende, utan på grund af, om jag minnes rätt, något gammalt beslut af 1823 års Riksdag ansåg sig äga förfoganderätt öfver denna utrikes posttaxa och höll sig därtill. Då vann bevillningsutskottet, genom ett slags kompromiss, ett positivt erkännande af Kungl. Maj:t, hur frågan skulle betraktas, och man uttryckte detta på följande sätt: »Genom det framlagda förslaget har till en början Riksdagens rätt att besluta öfver postbevillningen obetingadt fastslagits, och frågans konstitutionella sida torde vid sådant förhållande få anses vara en gång för alla afgjord». För att vinna detta gick sedan Riksdagen med om att delegera rätten åt Kungl. Maj:t »att intill utgången af år 1911 i öfrigt besluta i fråga om hithörande afgifter». Jag tycker icke förhållandena ligga så, att man kan säga, att här är något jämförbart. Frågan om utrikes posttaxor är af ofantligt underordnad natur i jämförelse med den delegation här är fråga om, och som i vidrigt fall skulle kunna införa oss i ett tullkrig, af hvilket vårt land skulle kunna hafva mycken svårighet.

Så har jag till sist för min del den ståndpunkten, att jag icke kan liksom den föregående ärade talaren alldeles frånse från det förhållande, att vi i detta land ingalunda äro betryggade att hafva en regering, som regerar i öfverensstämmelse med majoritetens af folkmeningen. När vi icke kommit till den elementära parlamentarism, som ligger i att detta kraf är uppfyllt, när vi snart sagdt dagligen hafva exempel på, att vi icke äro där, utan att det kan föras ett regemente i stark strid mot flertalet i den folkvalda kammaren, då synes mig tillfället vara olämpligt valdt att ge Kungl. Maj:t en sådan rättig-

het på Riksdagens bekostnad. Äfven med hänsyn till det argumentet ber jag, herr talman, att få yrka afslag.

Ang. förordning med tulltaxa för inkommande varor.
(Förta.)

Friherre Bonde: Hvad beträffar det som herr Branting sist yttrade, så är det helt naturligt detta, som utgör skälet för att man icke velat godkänna det kungl. förslaget i hela dess vidd, nämligen att man visserligen äberopar, att i andra länder regeringen har denna rätt, men att i vårt land ställningen är på det sätt olika, att förhållandet mellan regeringsmakten och Riksdagen icke är fotadt på rent parlamentariska grunder. Det är just därför, som man icke velat fastställa detta i en lag af mera permanent karaktär, utan endast velat lämna ett sådant medgifvande för tillfället åt Kungl. Maj:t.

Den egentliga anledningen till att jag begärde ordet var emellertid herr Brantings yttrande, att man på detta sätt åt Kungl. Maj:t skulle lämna rättighet att börja ett tullkrig. Det gör man dock ingalunda. Man öfverlämnar endast åt Kungl. Maj:t att försvara oss i händelse af anfall, eller för att använda ett från grundlagen välkändt uttryck: man öfverlämnar åt Kungl. Maj:t att börja ett försvarskrig, men ingalunda att börja ett anfallskrig. För öfrigt står denna öfvergångsbestämmelse där såsom ett vapen just för att afvärja, att en annan makt börjar ett sådant tullkrig mot oss, ty det är lättare för främmande makter att börja ett sådant tullkrig, om de veta, att vi icke omedelbart kunna försvara oss, än om de veta, att vi kunna det. Jag tror därför fortfarande, att det är af stor vikt, att öfvergångsbestämmelsen i den form utskottet föreslagit antages.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats vara afslutad, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och därefter på bifall till den af herrar Bromée i Billsta och Röing vid punkten afgifna reservation, hvarvid herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen hafva flertalets röster för sig. Herr Thorsson m. fl. begärde likväl votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af denna lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten 1:o) af utskottets förevarande betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten af herrar Bromée i Billsta och Röing afgifna reservationen.

Omröstningen utvisade 115 ja mot 63 nej, och hade alltså kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 2:o)—7:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8:o).

Mom. a).

Lades till handlingarna.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig statsutskottets utlåtanden:
nr 76, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa förutvarande och nuvarande befattningshafvare vid statens järnvägar att gälda ersättningsbelopp, som i anmärkningsväg ådömts dem till återbetalning m. m., och
nr 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till undersökningar rörande ortnamn inom Älfsborgs län.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls af kammaren.

§ 3.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 120, till Konungen i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 14 och 29 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.;

sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 2, i anledning af återremiss af utskottets utlåtande nr 1 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 93, i anledning af väckta motioner om beredande af ytterligare medel för den af staten utöfvade egnahemslänerörelsen,

nr 94, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 2 mom. i kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående förändrade villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen,

nr 95, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af kostnaderna för väghållningsbesvärets utgörande å landet m. m.,

nr 96, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande å landet,

nr 97, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åläggande för ägare till skogar af större omfattning att å dem införa uthålligt skogsbruk,

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de till afvittringslandtmätarna i Västerbottens och Norrbottens län utgående aflöningsförmåner,

nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Västerås stad af ett domprosten i Västerås på lön anslaget område i S:t Ilians socken,

nr 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af kronan tillhörig mark mot ett nytt öfviingsfält för Kronprinsens husarregemente,

nr 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra ryttmästarbostället Larum nr 1 i Kalmar län,

nr 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa ägor från kronoparken Österåker i Stockholms län,

nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från det till kronopark inköpta hemmanet nr 15 a i Hede kyrkby i Jämtlands län,

nr 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från kungsladugården Väderbrunn nr 1 i Södermanlands län,

nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra löjtnantsbostället Stora Risby nr 1 i Göteborgs och Bohus län,

nr 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra mönsterskrifvarbostället Aspång och Skulestad nr 1 i Göteborgs och Bohus län,

nr 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af en till förra bärads höfdingbostället Hammenhög nr 31 i Kristianstads län hörande lägenhet,

nr 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående dispo-

sition af förra kompanichefsbostället Backa nr 1 och förra fanjunkarbostället Näs nr 1 i Södermanlands län, och

nr 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för delägarna i Gullbergs häradsallmänning att sälja viss del däraf.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:
friherre *Lagerfelt* under den 21 maj,
herr *Hellström* » » 21 » och
» *Neiglick* likaledes » » 21 »

Häruppå åtskildes kammarrens ledamöter kl. 12.29 på natten.

In fidem
Per Cronvall.